

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

МІЛОВА ДАРІНА ЮРІЇВНА

Допускається до захисту:
к.філол.н., завідувач кафедри
англійської філології
Залужна О. О.

_____ (підпис)

« _____ » _____ 2021 р.

ЛЕКСИКО–СЕМАНТИЧНІ ТА КОМУНІКАТИВНО–ПРАГМАТИЧНІ
ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ У ПОСТАПОКАЛІПТИЧНОМУ
ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ
(НА МАТЕРІАЛІ СЕРІЇ РОМАНІВ Ф. РІВА «СМЕРТНІ МАШИНИ»)

Спеціальність 035 «Філологія»

Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша англійська»

Освітня програма «Англійська та друга іноземні мови та літератури
(переклад включно)»

Магістерська робота

Науковий керівник:
Манакін В. М.,
д.філол.н., професор
професор кафедри германської філології

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТ5/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2021

АНОТАЦІЯ

Мілова Д. Ю. Лексико–семантичні та комунікативно–прагматичні особливості неологізмів у постапокаліптичному літературному дискурсі (на матеріалі серії романів Ф. Ріва «Смертні машини»). Спеціальність 035 «Філологія». Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська». Освітня програма «Англійська та друга іноземна мови та літератури (переклад включно)». Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2021. 85 с.

Магістерську роботу присвячено вивченню лексико-семантичних та комунікативно-прагматичних особливостей неологізмів у постапокаліптичному літературному дискурсі (на матеріалі серії романів Ф. Ріва «Смертні машини»).

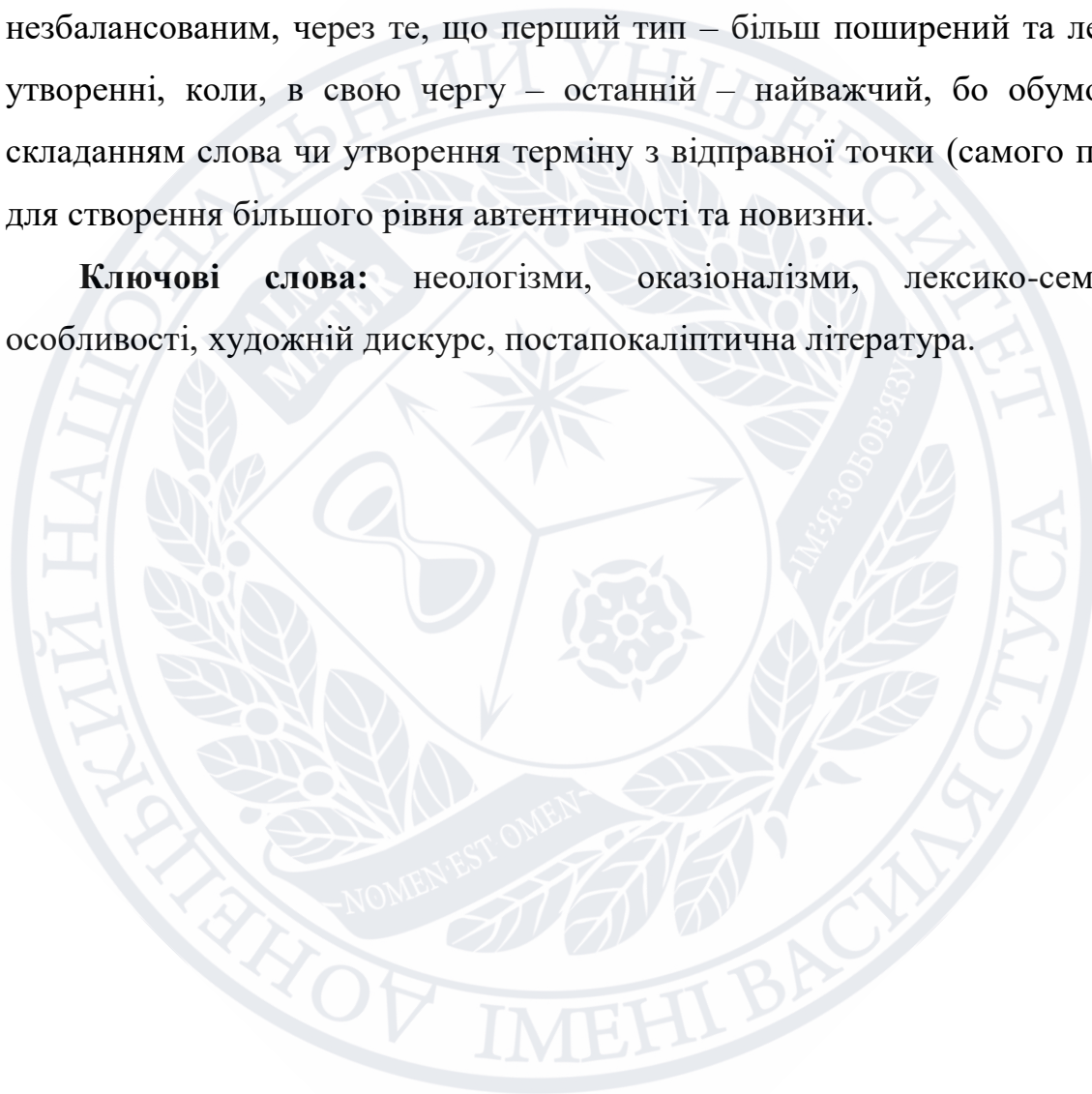
Об'єктом дослідження є неологізми та okazіоналізми в серії романів Ф. Ріва «Смертні машини». Матеріал роботи містить близько 180 неологізмів та okazіоналізмів, дібраних методом суцільної вибірки з серії романів Ф. Ріва «Смертні машини». Основними методами і прийомами дослідження є метод суцільної вибірки, описовий метод, морфемний аналіз, метод компонентного аналізу, метод прагмалінгвістичного аналізу, прийом культурно-історичної інтерпретації, метод етимологічного аналізу, метод кількісних підрахунків.

У роботі здійснено критичний огляд результатів попередніх досліджень за темою та виявлено, що неологізми – невід'ємна частина будь-якої мови, яка вказує на її швидкий розвиток. Швидка поява неологізмів обумовлює детальний підхід вивчення та опрацювання кожного новоутворення в певній сфері. Продуктивність появи неологізмів у сферах буденного життя є зрозумілою, однак, поява нових слів у літературі – вузьке направлення, яке диференціює неологізми, як okazіоналізми, бо останні – творіння автора художнього твору. Результати аналізу свідчать, що в художній постапокаліптичній літературі присутні два типи новоутворень: неологізми та okazіоналізми, які в свою чергу мають різний словотвір, для позначення як буденних та загальних речей (неологізми), також для пояснення повністю

нових термінів чи речей, які є елементом уяви автора (оказіоналізми). Найпоширенішими випадками утворення неологізмів та оказіоналізмів є вживання способу осново-складання (морфологічний словотвір) та лексико-семантичний тип й спосіб запозичення (неморфологічний словотвір).

Співвідношення випадків утворення неологізмів та оказіоналізмів морфологічним та неморфологічним способами словотвору є незбалансованим, через те, що перший тип – більш поширений та легший в утворенні, коли, в свою чергу – останній – найважчий, бо обумовлений складанням слова чи утворення терміну з відправної точки (самого початку) для створення більшого рівня автентичності та новизни.

Ключові слова: неологізми, оказіоналізми, лексико-семантичні особливості, художній дискурс, постапокаліптична література.

SUMMARY

Milova D. Y. Lexico-semantic and Communicative-Pragmatic Peculiarities of Neologisms in Post-apocalyptic Literary Discourse (Based on a Series of Novels by Ph. Reeve “Mortal Engines”). Specialty 035 “Philology”. Specialization 035.041 “Germanic Languages and Literatures (including translation)”, the first language – English. Educational Programme “English and the second foreign languages and literature (including translation)”. Vasyl’ Stus Donetsk National University, 2021. 85 p.

The Master’s research paper is devoted to the study of lexico-semantic and communicative-pragmatic features of neologisms in post-apocalyptic literary discourse (based on a series of novels by Ph. Reeve “Mortal Engines”).

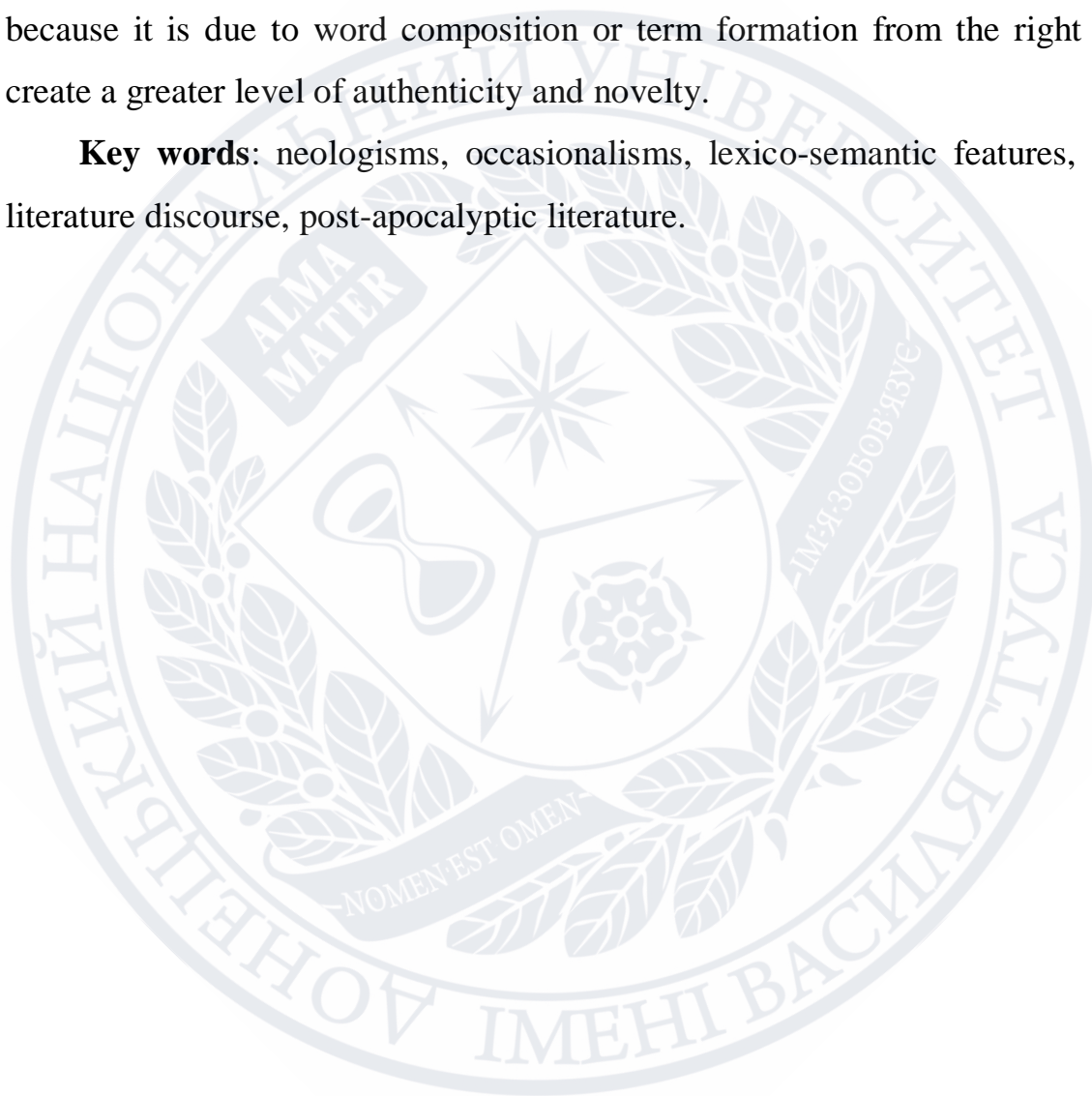
The object of research is neologisms and occasionalisms in the series of novels by Ph. Reeve “Mortal Engines”. The material of the work contains approximately 180 neologisms and occasionalisms, selected by the method of continuous sampling from the series of novels by Ph. Reeve “Mortal Engines”. The main methods and techniques of research are the method of continuous sampling, descriptive method, morpheme analysis, method of component analysis, method of pragmlinguistic analysis, cultural-historical interpretation, method of etiological analysis, method of quantitative calculations.

The research paper provides a critical review of previous research on the secret that neologisms are an integral part of any language that points to its rapid development. The rapid emergence of neologisms determines the detailed approach to the research and study of each neoplasm in a particular area. The productivity of the emergence of neologisms in everyday life is understandable, however, the emergence of new words in literature - a narrow direction that differentiates neologisms as occasionalisms, because the latter - the creation of the author of the work of art. The results of the analysis show that there are two types of neoplasms in post-apocalyptic fiction: neologisms and occasionalisms, which in turn have different word formations, to define both every day and general things (neologism), and to explain completely new terms or things that are an element.

author's ideas (occasionalisms). The most common cases of neologism and occasionalisms are the method of borrowing (non-morphological word formation) and lexical-semantic type.

The ratio of cases of neologism and occasionalism by morphological and non-morphological ways of word formation is unbalanced, because the first type is common and easier to form, when, in its strength, the last is the most difficult, because it is due to word composition or term formation from the right point to create a greater level of authenticity and novelty.

Key words: neologisms, occasionalisms, lexico-semantic features, fictional literature discourse, post-apocalyptic literature.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ..	13
1.1 Визначення поняття неологізм.....	13
1.2 Трактуювання понять «неологізм» і «оказіоналізм» у сучасній науковій парадигмі	18
1.3 Словотвір сучасної англійської мови	21
1.3.1 Афіксація.....	23
1.3.2 Словоскладання.....	26
1.3.3 Конверсія.....	29
1.3.4 Словозлиття.....	29
1.4 Поняття «дискурс» у лінгвістиці.....	30
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ ПОСТАПОКАЛІПТИЧНИЙ ДИСКУРС В ЛІТЕРАТУРІ.....	37
2.1 Поняття «постапокаліптичний дискурс» в сучасному літературознавстві та головна ідея серії романів Ф. Ріва «Смертні машини».....	37
2.2 Морфологічний спосіб творення неологізмів та оказіоналізмів в серії книг «Смертні машини»	39
2.3 Категорії неологізмів утворені морфологічним способом словотворення	49
Висновки до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3 ЛЕКСИКО–СЕМАНТИЧНІ НЕОЛОГІЗМИ.....	55
3.1 Шляхи створення лексично–семантичних неологізмів.....	55
3.2 Неморфологічний спосіб творення неологізмів та оказіоналізмів в серії книг «Смертні машини»	57
3.3 Неологізми утворені неморфологічним способом словотворення.....	65
Висновки до розділу 3.....	68

ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	74
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Мовні модифікації завжди знаходяться в центрі уваги лінгвістичних студій, а найголовніше їх тісна взаємодія з культурною, соціальною та технологічною сферами сприяє різкому поштовху до видозмін на лексико–семантичному рівні. Появу нових слів у мові вивчає *неологія*, а лексичні одиниці пояснюють терміном – *неологізми*. Дослідники у сфері мовознавства стверджують, що термін «неологізм» є поняттям відносним, оскільки всі слова в певний період часу розвитку мови вважалися новоутвореннями. Як правило, певні новоутворення в різних сферах життя можуть укоренитися у щоденному побуті мовців, а інші неологізми активно використовуються тільки в специфічних ситуаціях, певними прошарками населення, або, навпаки, з плином часу зникають з реєстру лексико–семантичної системи.

Питання неологізмів висвітлювали й продовжують досліджувати українські науковці, серед яких Ю. А. Зацний [23], Л. І. Мацько [47], І. І. Мурко [52], та ін. Також, стилістичні функції неологізмів досліджували П. Й. Горецький [20], О. Д. Пономарів [62]. У своїх працях науковці аналізують неологізми, класифікують їх на групи, досліджують причини появи новоутворених слів, фіксують їх у словниках та стежать, чи неологізми зручні в повсякденну використанні носіями мови [64, с. 43].

Зміни в сучасній мові не обмежуються виключно появою неологізмів, де, останнє, вважається широковживаним поняттям. Окрім цього, у мові існують вузько направлені новоутворення. Хоч okazіоналізми є вузько направленим терміном серед мовознавців та лінгвістів, письменники художньої літератури доволі часто користуються цією мовною категорією для написання творів. Визначення okazіональної лексики можна описати наступними словами – індивідуальна лексика, створена авторами художніх творів, яка не потрапляє до джерел загального вживання, а вважається нішовою лексичною одиницею для певного використання.

Важливо вказати, що розповсюджене трактування okazіоналізмів, яке можна зустріти в науковій літературі – лексичні одиниці художнього твору.

Однак, інколи трапляються винятки, коли мовці самотійно вдаються до творення okazіоналізмів у буденних розмовах.

Мовознавці та лінгвісти відносно нещодавно почали приділяти увагу до теми утворення та вживання okazіоналізмів. Але більшу частину уваги звісно приділяється новаторству та індивідуальній авторській словотворчості. На цьому етапі важко робити висновки про вплив okazіоналізмів на сучасну англійську мову через брак статистичних даних. Утім, не зважаючи на вузьку специфіку okazіоналізмів, вони є невід’ємною частиною художніх творів та головним інструментом автора.

Різноманітні питання функціонування okazіоналізмів були висвітлені в низці науково–теоретичних наукових розвідок, зокрема в роботах Н. Д. Арутюнової [7], Н. Г. Бабенко [8], А. Г. Ликов [46], В. В. Лопатін [42]. Навіть зазначені науковці стверджують, що варто провести більше детальні наукові дослідження.

Актуальність наукової розвідки обумовлена необхідністю вивчення нової лексики як засобу відображення змін, які відбуваються в англійськомовній лінгвокультурі під впливом росту популярності постапокаліптичної літератури, де важливим аспектом є дослідження авторських новоутворень крізь призму художнього дискурсу. Крім того, слід зазначити, що існує потреба у більш детальному вивченні неологізмів, що обумовлене тим, що неологізми й okazіоналізми як конституанти лексичного макрополя сучасної англійської мови отримують не достатнє системне висвітлення в лінгвістичних наукових працях.

Мета дослідження полягає в аналізі лексико–семантичних та комунікативно–прагматичних особливостей неологізмів, представлених у серії романів Ф. Ріва «Смертні машини».

Досягнення мети стає можливим за умови вирішення таких **завдань**:

- на підґрунті аналізу сучасних наукових підходів до вивчення лексичного складу мови надати характеристику термінам «неологізм» та «okazіоналізм»;

- проаналізувати специфіку словоутворення в сучасній англійській мові;
- визначити поняття «дискурс» та з'ясувати місце художнього літературного дискурсу в системі сучасної англійської мови;
- укласти емпіричний корпус дослідження;
- провести аналіз морфологічної структури одиниць дослідження із подальшим визначенням продуктивності способів словотворення авторської лексики;
- провести аналіз семантичної структури одиниць дослідження із подальшим визначенням продуктивності способів семантичної прагматики авторської лексики.

Об'єкт дослідження – неологізми та okazіоналізми, які функціонують у серії книг «Смертні машини» Ф. Ріва.

Предметом дослідження лексико–семантичні та комунікативно–прагматичні особливості неологізмів та okazіоналізмів, які функціонують у серії книг «Смертні машини» Ф. Ріва.

Методи дослідження: *описовий метод* виявлення та знаходження одиниць аналізу – авторських неологізмів, сегментація вибраних одиниць на групи (указати групи неологізмів); *морфемний аналіз* – виявити способи словотворення авторських неологізмів (суфіксальний, префіксальний, афіксальний, деривативний); *метод суцільної вибірки матеріалу* – виокремлення термінологічних одиниць для формування фактичного матеріалу з серії книг «Смертні машини» Ф. Ріва та подати вибірку авторських неологізмів; *метод компонентного аналізу* – розчленувати неологізмів на семи за критерієм спільного лексико–семантичного компонента; *метод прагмалінгвістичного аналізу* – із метою проведення комунікативно–функціонального аналізу неологізмів та okazіоналізмів й визначили роль новоутворень у передачі інформації; *прийом культурно–історичної інтерпретації* – виявити культурно–історичний вплив на формування автором неологізмів, представлених в серії книг; *метод*

етимологічного аналізу – проаналізувати фактичний матеріал на основі порівняльно–історичного методу з метою встановити походження форми (відтворення морфологічних та лексико–семантичних трансформації).

Матеріалом дослідження слугують 115 неологізмів та okazіоналізмів, отримані методом суцільної вибірки із серії книг «Смертні машини» Ф. Ріва. Одиницею дослідження є лексичні одиниці – неологізми та okazіоналізми.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження викладено в доповіді на міжвузівській конференції «Зіставне вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур» (ДонНУ імені Василя Стуса, 12–13 квітня 2021 р.).

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, висновків, списку використаної літератури ((кількість) наукових джерел українською, російською, англійською мовами). Загальний обсяг роботи складає (кількість) сторінок. Основний текст дослідження викладено на (кількість) сторінках.

У *Вступі* обґрунтовано актуальність дослідження, висвітлено мету й завдання роботи, окреслено, об'єкт, предмет та методи дослідження, описано структуру магістерської роботи, подано відомості щодо апробації результатів роботи.

У *першому розділі* «Теоретичні засади дослідження неологізмів» здійснено опрацювання теоретичного матеріалу за темою дослідження; з'ясовано загальні методи класифікації неологізмів; окреслено відмінності між поняттями «неологізм» і «okazіоналізм» у сучасній науковій парадигмі, визначено поняття літературного дискурсу.

У *другому розділі* «Сучасний постапокаліптичний дискурс в літературі» з'ясовано поняття «постапокаліптичний дискурс» в літературі, проведено аналіз неологізмів та okazіоналізмів утворених морфологічним способом та виконано поділ новоутворень на групи–категорії.

У *третьому розділі* «Лексико–семантичні неологізми» проведено аналіз неологізмів та okazіоналізмів утворених неморфологічним способом, що дало

змогу запропонувати семантичну класифікацію неологізмів та okazіоналізмів; здійснено аналіз одиниць неологізмів за лексико–семантичними та комунікативно–прагматичними особливостями.

У висновках підбито підсумки проведеного аналізу.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ

1.1 Визначення поняття неологізм

Швидкий розвиток суспільства в різних сферах людської діяльності провокує появу понять та предметів, яким необхідно дати нові назви, які будуть функціонувати в мові як нові слова. Відомо, що лексика – найдинамічна частина будь-якої мови, оскільки саме на лексику впливають не тільки зовнішні фактори, але також і впливи, які відбуваються в житті носіїв мови [4]. З цього випливає, що розвиток кожної мови обумовлений, в значній мірі, розвитком словотвірної систем – появою нових та зміною вже існуючих словотвірних моделей, та усіма можливими словотвірними процесами.

У мовознавстві зазвичай користуються терміном «неологізм», що з грецької означає – *neos* ‘новий’ та *logos* ‘слово’. Ще за часів Стародавньої Греції питання вивчення неологізмів опинялося у фокусі уваги науковців. Так, наприклад, проблематикою виникнення неологізмів займалися філософи через призму своєї творчості [15]. Із розвитком людства цікавість до новоутворень серед мовознавців не вщухала, і нові дослідження в цій сфері почались із розмежування понять «мова» та «мовлення» (див. рис. 1.1., 1.2), власне про це зазначив лінгвіст та засновник структуралізму Ф. де Соссюр, звертаючи увагу на те, що варто відмежовувати ці два терміни: розмежування «мови» і «мови» в зв’язку з проблемою створення нових слів: «... спочатку новоутворення належить тільки до сфери мовлення, бо є фрагментом творчості певної особи, тобто не можуть бути частиною «мови» – інструмента, яким користуються мовці. Знайти відправну точку появи неологізму можливо тільки поза мовою» [68, с. 199] (див. рис. 1.1., 1.2).

Рис. 1.1 Структура мовленнєвої діяльності

Мова	Мовлення
Соціальна	Індивідуальне
Системна та загальна	Асистемне та часткове
Потенційна	Реальне
Синхронічна	Діахронічне
Істотна сутність	Побічне явище

Рис. 1.2 Різниця понять «мова» та мовлення

Просте, але зрозуміле визначення неологізму в своїх працях надала лінгвістка В. І. Заботкіна : неологізм – будь-яке нове слово чи вираз, що з'являється в мові [25, с. 7]. Таке визначення є доволі лаконічним, однак відкритим для подальшої інтерпретації, тому його можна трактувати так, ніби всі нові слова мають одну природу. Однак, із цього пояснення можна виділити, найголовнішу ознаку неологізмів – очевидно, цілковита новизна для більшості носіїв мови. Загальновідомими причинами появи неологізмів є громадський та науково-технічний прогрес, які визначаються соціально–економічними реаліями, відкриттями в галузі науки і техніки, досягненнями в сфері культури. Із визначення Заботкіної В. І. можна виокремити наступну

особливість, що новоутворення в мові не є довготривалими, адже щойно слово потрапляє в активне вживання носіями мови, воно втрачає ознаки новизни й стає загальноновживаним.

Більше того, природу розвитку мови можна поділити на два рівні: зовнішній (екстралінгвальний) та внутрішній (внутрішньо-лінгвістичний), де перший обумовлений соціальним впливом, а другий – власне мовними законами, які передбачають можливі зміни у формуванні слова [41, с. 15]. Перші – екстралінгвальні умови мають широкий спектр впливу, як на власне факт появи слова в мові та на спосіб позначення денотата, тобто – як це слово потрапило в ту чи іншу мову: за допомогою запозичення, змін значення вже наявного слова або словотворення. Із цього моменту два рівні – екстралінгвальний та внутрішньо-лінгвістичний стають взаємопов'язаними, адже мовна потенція (зміна) будується на основі наявних моделей у мові та закономірності активності цих моделей [70].

Насьогодні, кожному користувачеві мови відомі загальні поняття пов'язані з космічною (*астероїд, азимут, астрологія, лунохід, марсохід*), промисловою (*дедлайн, дистриб'ютор, дефляція, брифінг*), комп'ютерною (*хостинг, піратство, баг, лептон*), економічною тематиками (*консалтинг, експорт, провайдер, ріелтр*) тощо. Беззаперечно, в бурхливий розвиток цих галузей незнайома термінологія вважалась чимось новим для певного періоду в історії, але зараз ці слова є загальноновживаними. Тобто, можна зазначити, що поняття неологізм мінливе в часі, епосі, освоєнні [42, с. 52]. Подібні новоутворення, наведені вище, є метою задоволення комунікативної соціальної потреби в іменуванні всього нового. У цьому випадку екстралінгвальні умови нагадують імпульс, що слугує появі нових слів у мові, що з часом доводять свою монументальну важливість [42, с. 52]. Безсумнівно, судячи з інформації наведеної раніше, попереднє століття дало більш відчутний для реалій нашого часу поштовх появі та поширенню неологізмів. І як зазначав В. С. Виноградов, творення нових слів – безперервний процес [3, с. 5]. Досягнувши стрімкого розвитку майже в усіх

галузях, людство досі має потребу в нових словах, тому судження В. С. Виноградова є правдивим, але доволі складним в доведенні на практиці, бо відслідкувати появу неологізмів у всіх сферах життєдіяльності людини є доволі складним завданням та перевірити; тобто, твердження Виноградова В. С. є достовірним із точки зору лінгвістики, але маже не підрядженим статистикою.

Як вже було вище згадано, за доволі короткий час економічного, промислового та культурного розвитку ХХ століття під впливом багатьох зовнішніх чинників впливу на мову, неологізми почали з'являтися в щоденному використанні користувачів, отож, ці зміни треба було відмічати певним мовознавчим методом для відслідковування появи новоутворень. Не дивлячись на всі складнощі пов'язані з появою новоутворень, існують надійні ресурси, які висвітлюють та фіксують зміни в мовах – словники. Відслідковувати процеси метаморфоз у мові – завдання професіоналів: мовознавців, лінгвістів, етимологів. Дослідження неологізмів у певний період часу займало у фахівців відносно великий об'єм роботи, бо вело за собою скрупульозну щоденну перевірку всіх можливих ресурсів інформації, для того, щоб відслідкувати появу нового слова чи терміну в будь-якій галузі. У наш час – епоху цифрових технологій – процес роботи залишається незмінним, але полегшеним за допомогою спеціальних програм та методів для проведення швидкої вибірки потрібних слів або словосполучень. До того ж, зі змінами в соціальному плані, завдання фахівців мови покладатись не тільки на академічні, професійні, художні джерела, а, також, проводити пошук новоутворень – винайдених експресивних засобів вираження думки чи поглядів –, які є платформою для формування трендів серед молоді від представників творчих та креативних професій [63].

Варто відзначити, що кожна нова лексична одиниця, після того як її було виявлено, має пройти через етап соціалізації – прийняття в суспільстві, та перейти до етапу лексикалізації – закріплення в мові [63].

Після того, як слово занесено до словника серед мовознавців виникають дискусії яке нове слово буде правильним вважати за «неологізм». Головний критерій неологізму – час, як було зазначено раніше. В. С. Виноградов зазначав, що варто звертати увагу не тільки на поняття часу чи просту вживаність, а власне вживаність сучасним поколінням [14, с. 64]. Однак, на думку лексикографині Н. З. Котелової зараховувати лексичні одиниці до кола неологізмів варто керуючись наступними параметрами: час, мовний простір, структурні ознаки та новизна значення [39, с. 14–20]. Беручи до уваги нові фактори неологізмами можуть виступати не тільки слова, а і значення слів або ідіоми.

Стосовно поглядів західних лінгвістів на пояснення терміну «неологізм», воно дещо відрізнялось від трактувань вітчизняних науковців та дослідників близького зарубіжжя. Західні лінгвісти вважали неологізми нібито відхиленням від норм мови, а словник Merriam-Webster подав тлумачення: «*a new word that is coined especially by a person affected with schizophrenia and is meaningless except to the coiner*» ‘нове слово без сенсу окрім для людини, що вигадала це слово та яка страждає на шизофренію’ [86].

Представник німецької лінгвістичної школи Д. Герберг зазначає, що слово можна вважати неологізмом, коли лексична одиниця або значення, які з’явилися в конкретний період розвитку мови в соціумі, поширюються між користувачами мови, відповідають усім структурним правилам мовознавства і в процесі свого розвитку сприймаються носіями як нові слова протягом тривалого часу [14, с. 121]. На наш погляд, це визначення найбільш точно відображає сутність та особливості функціонування неологізмів.

У свою чергу французький лексикограф А. Рей в роботі «*Essai de définition du concept de néologisme*» («Спроба визначити поняття неологізму») (1975) теоретично обґрунтував власне процес лексичної неології та почав проводити лексикологічні й термінологічні дослідження в цій сфері. До того

ж, А. Рей зміг диференціювати аспекти в яких можуть існувати неологізми: часові (синхронічні), географічні, соціальні та комунікативні [80, с. 312].

Слід зазначити, що значна кількість неологізмів у словниках пояснюється існуванням широкої варіативності: від американської англійської (близько десяти тисяч слів) до китайської англійської (лексика якої має суто локальне призначення). Втім, дослідження неологізмів останніх десятиліть демонструє, що вектор розвитку англійської мови змінюється в бік створення нових слів за рахунок власних ресурсів [46].

Безсумнівно, неологізми – ознака креативного процесу мислення та розвитку мови. Хоча не існує єдиного розв'язання питання: як можна пояснити поняття «неологізму», які є критерії залучення словникової одиниці до неологізмів, процес появи новоутворень неминучий та важливий.

1.2 Трактуювання понять «неологізм» і «оказіоналізм» у сучасній науковій парадигмі

Окрім спірного питання щодо правильного тлумачення поняття «неологізм» серед мовознавців у сфері неології іншим важким завданням є розмежування понять «неологізм», «оказіональне слово», «потенційне слово» та «новоутворення», оскільки, одна група фахівців ділить ці поняття, а інша навпаки – об'єднує.

Спочатку структуралізації мовних одиниць за правилами оказіоналізми зберігали, тобто значились під терміном «неологізми». Однак, цей термін вживався з різними модифікаторами для позначення різновидностей неологізмів (авторські, стилістичні, мовні). Хоча таке розмежування існувало тільки на початку плідного дослідження неологізмів, навіть із появою нових вузько направлених термінів вищевказана градація поняття «неологізм» залишається широковживаною [4].

У сучасній моделі мовознавства не існує єдиної думки щодо лінгвістичного статусу неологізмів і оказіоналізмів через те, що, хоча останні привертають багато уваги науковців в сфері лінгвістики, ще недостатньо

праць, які вивчають проблематику, роль в мові, склад та класифікацію okazіональних слів [78]. Окрім проблематики щодо різниці між неологізмами та okazіоналізмами, дискусії відбуваються на тему специфіки та використання okazіональних слів у мовних зрізах [78].

Прийнято вважати, що неологізми – група прагматичних або узуальних слів, тобто це нове слово яке фактично має усі особливості звичайного слова. Але неологізми можуть бути протиставлені okazіональним системам, які виникають «з нагоди» й в певних або штучно створених умовах мовної комунікації. Вперше на okazіоналізми звернув увагу Г. Пауль, та зазначив, що: «okazіональне значення слів відрізняється від узуального, тобто їх варто розмежовувати» [56, с. 58].

Великий внесок до теорії словотворення okazіональних слів зробили О. А. Габінська, О. А. Земська, О. В. Ликов., В. В. Лопатін, Е. І. Ханпіра, Н. І. Фельдман та ін. Вітчизнані дослідники, які вивчали особливості утворення okazіоналізмів Г. М. Вокальчук., О. А. Стишов, В. А. Чабаненко :

Із розвитком мови зацікавленість цими поняттями не вщухала, то у ХХ столітті питання про okazіональні слова підняла перекладач Н. І. Фельдман. Дослідниця у своїх працях зазначає, що: «тісний зв'язок слів може існувати виключно з контексту з якого ці нові слова «проростають». Виключно контекст створює доречну ситуацію для вживання okazіоналізмів та майже ніколи ці нові слова не зможуть існувати окремо, бо це створить квазі ситуацію в якій okazіоналізми не будуть існувати. Це головна відмінність між неологізмами та okazіоналізмами» [71, с. 66]. Для більшого переконання в твердженні Фельдман Н.І. варто зазначити що слово okazіоналізм походить від латинського *occasio* ‘випадок’. Походження терміну – це додатковий доказ того, що okazіональні слова – слова-випадки, слова-ситуації. Іншими словами, можна сказати, що okazіональні слова – це поодинокі вживання в мові та індивідуальні слововживання або індивідуально-авторські.

Слід зазначити, що значення «індивідуально-авторський okazіоналізм» широко використовується в сфері лінгвістичної літератури, однак, не відомий

загалу. Зазвичай використовуються терміни «творчий неологізм» або «письменницькі новоутворення» для широкої публіки. Доволі часто в наукових працях та дослідженнях зустрічаються різні терміни для позначення лексичних одиниць в залежності від наукових та професійних поглядів фахівців. Наприклад:

- оказіональне слово (Фельдман) [71];
- авторський неологізм (Кисельова) [37];
- авторський новотвір (Виноградов) [14];
- слово–беззаконник (О. Земська), тощо [43, с. 70–78].

За ствердженням Л. В. Данилової: «...термін «оказіоналізм» – найбільш вдалий на відміну від низки інших. Це поняття чітко визначає специфіку слів, утворених індивідуально конкретним автором, бо дає зрозуміти реципієнту, що для використання оказіоналізму контекст – обмежений, використання – приватна ситуація». Тільки використання терміну “оказіоналізм” несе в собі пояснення, що вживання слів короткотривале, індивідуальне та не вимагає закріплення в мові [23, с. 89].

Розглядаючи термін «оказіоналізм» як новоутворення в мові, дослідники виділяють конкретні ознаки для характеристики терміну «оказіоналізм». Наприклад, А. Г. Ликов звертає увагу на основу ознаку – функціональна одноразовість [43]. У своїй роботі О. С. Гріщева стверджує, що головна ознака – відсутність їх в мові, як загальноновживаних слів [21, с. 28]. Слід відзначити, що якщо оказіоналізми відсутні в мові, то про творення вони не обов’язково мають бути пов’язані зі звичними реципієнтові реаліям, бо зазвичай оказіоналізми – плід фантазії та інструмент опису художніх образів.

Детально ознайомившись з роботами Н. І. Фельдман, А. Г. Ликова, Л. В. Данилової можна підсумувати, що не дивлячись на існування багатьох теорій та індивідуальних пояснень різниці між неологізмами та оказіоналізмами – два терміни свідчать про життєздатності мови, бо представляють лексичний потенціал лексичного простору мови.

1.3 Словотвір сучасної англійської мови

Словниковий запас англійської мови, як і будь-якої іншої, невпинно розвивається. Запозичені слова чи неологізми грають важливу роль в систематичному оновленні словникового складу. Можна зробити висновок, що теорія словотворення вважається однією з найважливіших в лексикології, бо вивчає мовленнєві структури та моделі через призму історичних змін.

Розглядаючи словотвір сучасної англійської мови, буде слушним почати з другої половини XX століття, коли німецький лінгвіст Г. Маршан опублікував свою працю «The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation», більшість критиків кажуть що це монументальна праця в сфері лінгвістики [84]. У своїй науковій праці Г. Маршан використовував виключно аналітичний підхід до словотвору.

Варто звернути увагу на поняття «словотвір», яке можна розшифрувати, як «невпинний процес утворення нових слів у мові», тобто, де мова – центральний елемент, який постійно розвивається; або як «розділ науки про вивчення процесу формування нових лексичних одиниць» [3].

Фокус словотвору – «слово», дефініція «слова» може варіюватись в залежності від критеріїв оцінки, підходу та точок зору мовознавців.

Предмет дослідження словотвору – процес творення повністю нових лексичних одиниць або засобів (суфіксальний, префіксальний, афіксальний, тощо).

Повертаючись до Г. Маршана, у своєму дослідженні лінгвіст описав зразки, або іншими словами – моделі, якими можна описати систему похідних в сучасній англійській мові. У підтвердженні до вищенаведеного терміну словотвору Г. Маршан у своїй роботі наводить наступне пояснення: «словотвір – це розділ науки про мову, який вивчає моделі, якими мова створює нові лексичні одиниці, тобто слова» [84]. Пізніше сучасники мовознавці та лінгвісти запевнятимуть, що поставлені завдання та теоретичні установки були поставлені правильно та відповідно до мети. У сьогоденній

лінгвістиці словотвір базується на ідеї моделі та структури (word-formation pattern), який також активно використовується в роботах британського мовознавця та лінгвіста Л. Бауера та американської лінгвістки А. Хатчер [81].

У ході багатьох досліджень було виявлено, що утворення нових слів здійснюється відповідно до вже існуючих моделей, і подібні зразки мають розглядатись як абстракція від конкретного лексичного змісту, тобто вважатись незалежною структурою [34].

У теперішній час найбільш продуктивними можна назвати способи словотвору:

1. Афіксація (основа + афікс);
2. Словоскладання (основа + основа);
3. Конверсія ($V > N$ чи $N > V$);
4. Реверсія (основа – квазіфікс);
5. Словозлиття та скорочення.

Решта, на кшталт чергування або подвоєння, розглядається побічним та менш продуктивним методом. Традиційно виділяють групи методів словотвору, що ґрунтуються на результаті:

1. Словотвір, разом з афіксацією або реверсією, або конверсією (утворюється – похідне слово);
2. Словосполучення (утворюється – складне слово);
3. Скорочення (утворюється – скорочення, акронім) (див. Рис. 1.3).

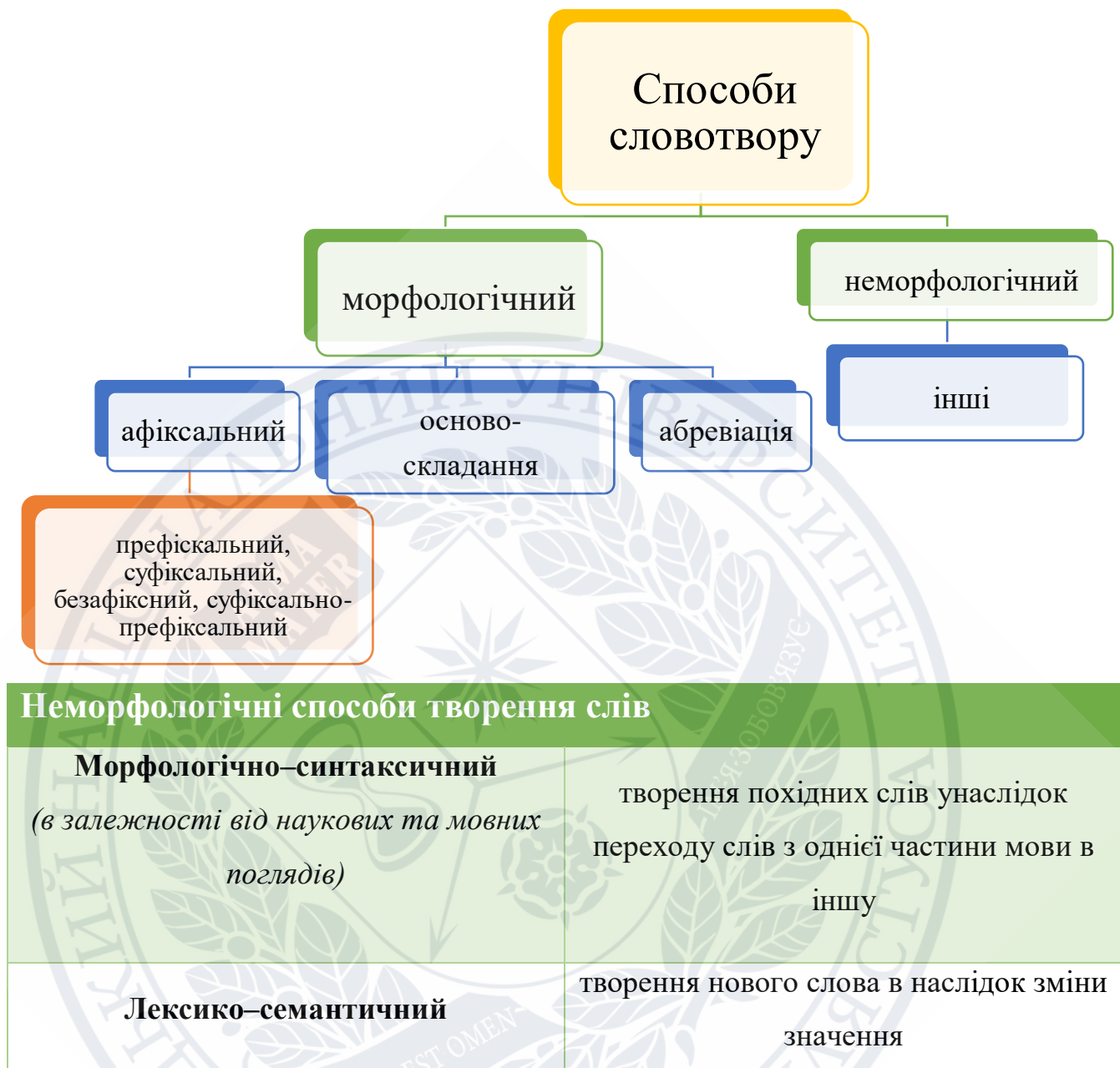

Рис. 1.3 Схематичне зображення способів словотвору в мові

1.3.1 Афіксація

Найпоширеніший спосіб словотвору – афіксація, процес додавання афікса до кореня чи основи слова. Афіксація ділиться на два типи: префіксація (приєднання префікса до кореня або основи) та суфіксація (приєднання суфікса до кореня чи основи) [32, с. 15]. Під час афіксації слово проходить або через зміни в граматичній категорії або трансформації в значенні. Наприклад, у префіксальному словотворі немає змін в граматичній

категорії, але відбувається зміна значенні: *like – unlike, polite – impolite, aircraft – anti-aircraft, relevant – irrelevant*. Однак, під час суфіксації відбуваються дві вищезгадані зміни: *to speak – a speaker, to teach – a teacher, active – activity, child – childhood, dark – darkness, hope – hopeful*.

Щодо структури словотворчих структур, то можна виокремити вільні та пов'язані. Вільні основи – це ті, які можуть використовуватись самостійно без зміни значення та збігаються з кореневою морфемою: *day – daily, wide – widen*.

Утім пов'язані основи функціонують по-іншому, утворюючи так звані словотворчі парадигми, які ніколи не зустрічаються самостійно, бо використовуються в парі з іншими морфемами: *poss-ible, prob-able*.

Варто зазначити, що префіксація у словотворенні сучасної англійської мови має суто англійський та іноземний вплив [32, с. 21]. Традиційні англійські префікси нечисленні однак широко використовуються: *mis-, out-, over-, after-, be-, in-, semi-, un-, under-, by-, for-, fore-*.

На противагу до цього, префікси іноземного походження (здебільшого латинського та давньогрецького) використовуються рідше (тільки в академічних джерелах), але їх список більш повний: *a-, ab-, ad-, an-, ana-, anti-, arch-, auto-, bi-, circum-, cis-, co-, contra-, counter-, de-, dis-, dys-, en-, epi-, ex-, exo-, extra-, hemi-, hyper-, hypo-, in-, inter-, intra-, mal-, meta-, mono-, non-, para-, peri-, poly-, pre-, pro-, re-, retro-, sub-, super-, supra-, sur-, syn-, trans-, ultra-, vice-*.

Список продуктивних (часто вживаних) суфіксів сучасної інглійської мови: *-ing, -ism, -ly, -ish, -less, -ness, -ist, -er* та ін; префікси *-un, anti-, super-, pro-, mis-, re-* та ін., власне за допомогою цих суфіксів створюють прості та складні новоутворення [9, с. 44].

За кожним суфіксом закріплене певне значення:

1. Значення якості або стану: *-dom, -ness, -ty, -ity, -ancy, -ency, -y*: (*freedom, kingdom, safety, possibility, brilliancy, fluency, modesty*).

2. Значення приналежності людини до політичної течії, професії чи національності: *-ist, -an, -ian (-n), -ean*: (*specialist, librarian, Italian, Brazilian, European*).

3. Значення заняття чи посади дійової особи: *-er, -or, -ee, -eer, -ant* : (*writer, actor, employee, referee, servant*).

4. Значення дії, стану, процесу, результату: *-age, -ing, -ence, -ance, -ion, -tion, -ition, -ation, -sion, -al*: (*marriage, hunting, silence, importance, collection, dictation, competition, preparation, decision, i*).

5. Значення дотримання вчення, теорії, політичного руху: *-ism*: (*socialism, capitalism*).

6. Значення певного стану, режиму, ступеня відносин: *-hood, -ship, -cy, -acy*: (*childhood, leadership, policy, accuracy*).

7. Значення місця дії: *-ry, -y*: (*bakery, factory*).

8. Позначення тієї чи іншої галузі науки: *-ics*: (*physics, politics*).

9. Позначення осіб жіночої статі: *-ess, ette*: (*waitress, poetess, usherette*).

10. Позначення національності: *-ese*: (*Japanese, Chinese*).

11. Вираз зменшувального значення чи відтінку зневаги: *-ie, -let*: (*birdie, cloudlet, kinglet*).

12. Позначення різних заходів: *-th*: (*length, depth*).

Тепер перейдемо до суфіксів, що додаються до прикметників, тим самим корегуючи їх основне значення:

1. *-ful* – має будь-яку якість (*thankful, hopeful*);

2. *-ish* – що має сутність, риси (*childish*);

3. *-y* – подібний, що має риси (*dirty, funny*);

4. *-able* – здатний, схильний (*understandable, affable*);

5. *-ate* – ознака, властивість, якість (*separate, fortunate*);

6. *-ous* – має якість, природу (*religious, nervous*);

7. *-al* – що відноситься до когось (*rival, regional*);

8. *-an* – відносні додатки від географічних назв, власних імен, назв загонів та класів тварин (*European, human, Shakespearian*);

9. *-ant* – виконує дію (*defendant, observant*);
10. *-ic* – має природу, викликаний чимось (*classic, optimistic*);
11. *-ive* – що виробляє дію (*detective, impressive*).

Окрім іменників та прикметників існують ще спеціальні суфікси для утворення нових значень в дієсловах:

1. *-en* – зробити/використовувати будь-яким (*darken, sharpen*);
2. *-ate* – піддавати впливу, перетворювати (*animate, activate*);
3. *-fy* – робити, здійснювати (*glorify, notify*);
4. *-ish* – змушувати, перетворювати (*punish, finish*);
5. *-ize* – придбати якість або стан (*realize, nationalize*) [9].

Підсумовуючи загальну теоретичну інформацію, виходить, що словотвір за допомогою афіксації може виглядати наступним чином основа + афікс. може бути представлена формулою **основа + афікс**, а в результаті цього процесу утворюється похідне слово [6, с. 136].

1.3.2 Словоскладання

Словоскладання, як одна з частин словотворення, виступає мовною універсалією та вважається однією з найдавніших та найактивніших способів словотворення будь-якої мови. Хоча, не слід узагальнювати процес словоскладання, бо характеристики та особливості мов, зумовлені специфічною організацією мовної системи, можуть бути кардинально різними.

Сучасне словоскладання англійської мови має найголовнішу характеристику – деривація іменників й прикметників (у більшості випадків) та прислівників, дієслів й службових частин мови (у меншості випадків). Найрозповсюдженіші моделі словоскладання обмежені за формулами, але є доволі традиційними як для моделі англійської мови: $N + A$, $N + V$ і $Num + N$. До списку формул словоскладання можна додати одну особливу складно-похідну суфіксальну основу $Adj + N + ed$.

Загалом, складні слова можна поділити на групи:

- 1) поєднання основ;
- 2) з'язок з приголосними чи голосними;
- 3) з'язок з прийменником чи службовим словом;
- 4) складноскорочені слова;
- 5) складнопохідні слова [31, с. 165].

Узагальнити цей спосіб словотвору можна за допомогою простої формули «основа + основа», результатом якої є нове складне слово. Такий метод словотворення може бути простим або навіть й тяжким в залежності від вибраних основ та мети. Наприклад, до простих основ можна віднести слова: *spaceship*, *cowboy*, *blackboard*, або навіть, *schoolgirl*, *sunrise*.

Інший різновид словоскладання – нейтральне з'єднання основ, коли основи сходяться за допомогою розділового знак «дефіс» чи за допомогою сполучного елемента: *baby-sitter*, *pen-holder*, *mother-of-pearl*, *eye-brow*.

У процесі словотвору поширеною є практика брати основи з різних частин мов. У цьому випадку граматичні характеристики будуть залежати одна від одної як зі словами: *blackboard* та *whitewash*, де, не зважаючи на подібність та однорідність структур головні компоненти – дієслово та іменник. Тобто, в процесі характеристики будови новоутворення способом словотвору будемо вважати на ці особливості.

Утім, існують складні слова які важко охарактеризувати з першого погляду, бо одна з граматичних характеристик компонента носить нейтральне забарвлення: загальне. Розглянемо такий випадок на слові *barefoot*, яке в загальному може виступати як прислівник, однак його другий компонент – очевидно, іменник. У таких ситуаціях відбувається десемантизація, коли перша основа сприймається як суфікс.

Проте, в подібних ситуаціях проблеми може викликати не тільки розуміння граматичних характеристик, а також різниця стійкого словосполучення від фразеологічного. Така проблематика ще досі детально не є освітленою в світі мовознавства та лінгвістики, але лексикологія

Арнольд І. В. виділяє певні критерії для розрізнення словосполучень та складних слів [6, с. 172]:

1. Графіка – написання. Правопис складних слів в сучасній англійській мові хаотичний та нестабільний. Однакові слова можуть бути написані по-різному не тільки авторами різних жанрів літератури, але й різними словниками: *stage-coach* – *stage coach*, *airline* – *air-line* – *air line*, *loud-speaker* – *loudspeaker*.

В однотипних словах прослідковується аналогічна проблематика: *textbook*, *story-book*, *reference book* – правила чи пояснення в різниці правописання цієї пари слів ще не знайдено.

2. Фонетика – наголос. Одиниця наголосу для багатьох слів – критерій єдності чи розмежування: *blackboard* (класна дошка) та словосполучення *black' board* (чорна дошка).

Як показує практика, в більшості англійських іменників наголос стоїть на першому складі: *'copy-book*, *'tea-cup*, *'trolleybus*. Утім, наголос у складних словах показує на здатність елементів поєднуватись з іншими словами. Наприклад, *'dining table* – *'writing table*, *'class-room* – *'bathroom* – у цих групах слів перші елементи протилежні, тому щоб зацентувати увагу на різниці наголос має бути на першому елементі.

3. Семантика – розрізнення за характеристиками. Семантичний критерій допомагає виокремити фразеологічні комбінації та стійкі словосполучення. Загалом, складні слова є головним елементом разом із значеннями компонентів – *schoolroom* – це не просто *school* + *room*, що можна перекласти, як кімната в школі, однак, це кімната для занять в школі або в іншому приміщенні.

Власне, подібне переносне значення дуже актуальне для сучасних англійських слів, бо більшість з них відповідають за будовою та трактуванням головної ідеї до метафор.

1.3.3. Конверсія

У сфері мовознавства «конверсія» – це спосіб словотворення нового слова шляхом транспозиції, коли основа переходить до іншої парадигми словотворення й в фінальному результаті нова лексема належить до нової частини мови. В такому випадку, новоутворене слово відрізняється синтаксичними функціями та лексико–граматичними значеннями [40, с. 33]. Зазвичай конверсія відбувається при переході від дієслова в іменник та назад: *to dial* ‘вводити номер’ – *a dial* ‘циферблат’, *to find* ‘знаходити’ – *a find* ‘знахідка’.

У сфері лексикології виділяють чотири основні групи конверсії щодо певних частин мов:

1. Вербалізація – суб’єкт переходить в дію: *water* ‘вода’ – *to water* ‘поливати водою’, *a flower* ‘квітка’ – *to flower* ‘цвісти’;
2. Субстантивація – дія переходить в суб’єкт: *to look* ‘дивитись’ – *a look* ‘погляд’, *to sleep* ‘спати’ – *sleep* ‘сон’;
3. Ад’єктивація – суб’єкт переходить в характеристику суб’єкта: *Christian* ‘християнин’ – *Christian* ‘християнський’;
4. Адвербалізація – розвиток прислівників. Наразі цей тип неактиальний, бо в сучасній англійській мови часто використовують суфікс *-ly*.

Тип ад’єктивації ж найпоширенішим з усіх, особливо в сфері художньої літератури. Для повсякденного вживання підходять типи вербалізації та субстантивації. Однак, адвербалізація не користується вже такою популярністю як колись.

1.3.4 Словозлиття

Словозлиття можна описати, як певна форма об’єднання частин слів або ж скорочення слова, в разі якої можна отримати нове слово [90, с. 163]. Приблизно до середини XX століття серед мовознавців існувала теорія, що словозлиття можна прирівнювати до аббревіатур або навіть словоскорочень. Однак, така генералізація словотвірних моделей не може існувати в сучасній

англійській мові. Дослідники не мають однієї фіксованої назви для словозлиття, деякі надають термін *блендинг* чи *придбання*, інші – *слова-портмоне* чи *суміжні слова*.

Щоб охарактеризувати словозлиття варто вказати наступне. Сутність такого словотворення можна зрозуміти з такого прикладу: *hurry* (поспіх) + *bustle* ‘метушня’ = *hustle* ‘тиснява’.

На противагу зазначеному вище, термін *бленд* є найрозповсюдженим. Особливо в американській англійській мові *бленди* є поширеними: *automaniac*, *cinemansion*, *cinemactress* [6, с. 172].

Опрацювавши науковий виклад Т. В. Жеребило та І. В. Арнольд, варто підсумувати, що більш розповсюдженим джерелом для пошуку новоутворених словозлитих слів – публіцистичні тексти та рекламних текстах, де головна дія таких новоутворень – привернення уваги споживача. Словозлиття використовується також в різних областях науки для передачі практичної інформації більш стислим, але доступним шляхом.

1.4 Поняття «дискурс» у лінгвістиці

Дослідження в сфері сучасної лінгвістики ставлять собі за головну мету вивчення об’єкта – мови в реальних та правдивих умовах, які з точністю можуть передати справжню мовну діяльність людей – користувачів мови.

Уже на стику XX–XXI ст. науковці та мовознавці почали звертати увагу на комунікативну прагматику. Це було поштовхом до нових досліджень про використання мовних та парамовних засобів, які створюють індивідуальний, особистісний, інтенціональний (потреби, мотиви і цілі) та ситуативний аспекти повідомлення.

Стосовно концепту мови, слід згадати про початок розвитку лінгвістики тексту. Лінгвістика тексту як мовознавча дисципліна формується під кінець 50-х років XX ст., однак, фактично, науковці ефективно починають робити певні дослідження в 60-90 рр. Можна виділити два періоди становлення та розвитку лінгвістики тексту. Наприклад, період з 60-тих до 70-ті рр. XX ст.

називають структурно–граматичним етапом розвитку текстолінгвістики. Науковці концентрують увагу на дослідженні формальних і семантичних засобів текстової зв'язності та граматиці тексту; об'єктом в цих дослідженнях є структурні методи, а предметом виступає текст. Другий період починається з 70–х рр. і характеризується поживленням інтересу до питань функціонування мови, орієнтуванням на мовлення, комунікацію. У цей період науковці та дослідники знаходяться під впливом нових ідей психо– і соціолінгвістики, роблять дослідження у функціональному і комунікативному напрямку вивчення тексту. Саме це приводить до зародження вивчення дискурсу в якому пізніше активно будуть працювати наступні науковці: О. О. Селіванова [64], В. Е. Чернявська [73].

Загальною думкою є те, що термін «**дискурс**» уперше був уведений у 1952 р. З. Харрісом, який запропонував методику дистрибутивного аналізу зв'язного тексту, розглядаючи його в контексті соціокультурної ситуації (Додаток Г).

Рис. 1.4 Поняття дискурс в лінгвістиці

Однак, у науковій літературі існує декілька підходів щодо тлумачення і розуміння дискурсу. В. Є. Чернявська вважає, що це зумовлено розвитком різних національних наукових шкіл дискурсивного аналізу, які формувалися паралельно. У цьому питанні дослідниця виділяє наступні школи:

1) Англо–американську лінгвістичну школу, що визначає дискурс як зв'язне мовлення і звертає увагу на інтерактивну взаємодію адресата й адресанта повідомлення;

2) Когнітивно зорієнтовану традицію дискурсивного аналізу Т. ван Дейка – нідерландського лінгвіста та одного з перших дослідників у теорії тексту та аналізі мови – і його послідовників з центром в Амстердамі;

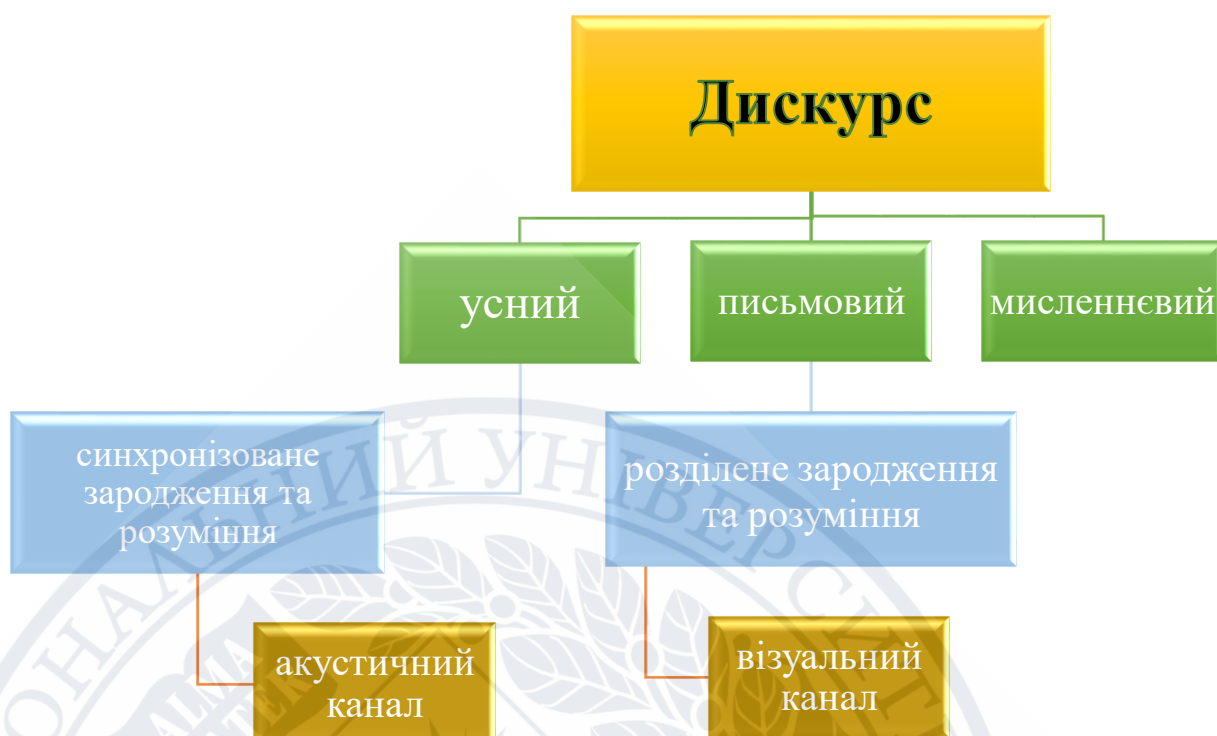
3) Німецьку школу дискурсивного аналізу, пов'язану з іменами З. Єгера, Ю. Лінка, У. Мааса, яка розвинулась на основі концепції дискурсу французького історика, соціолога і мовознавця М. Фуко. У загальному, німецька школа увібрала в себе традиції австрійської школи критичного аналізу дискурсу, відображеної у дослідженнях Р. Водака – британський професор у сфері мовного дискурсу [73].

Посилаючись на радянських науковців, І. Р. Гальперін, в свою чергу, розуміє текст як твір мовно–мисленнєвої діяльності людини, окреслює його завершеність, об'єктивовану у вигляді письмового документа, літературна обробка якого відповідає його типу. До того ж, вчений зазначає, що будь–який інший дослідник повинен мати і нести прагматичну установку, тобто бути орієнтованим на читача [18, с. 18].

Українська дослідниця та доктор філологічних наук – О. О. Селіванова називає текстом «цілісну семіотичну форму лінгвопсихоментальної діяльності мовця, концептуально та структурно інтегровану, що служить прагматичним посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсуму культури» [64, с. 599].

Порівнюючи ці дві концепції, можна дійти до висновку, що визначення дослідниці О. О. Селіванової є структурнішими, адже текст тут розглядається в акті комунікації між автором і читачем, тобто текст є і продуктом, і джерелом мовно–мисленнєвої діяльності людини.

Слід зауважити, що поняття дискурсу зазвичай тісно пов'язане з поняттям тексту, як комунікативного процесу між учасниками інтеракції, а поняття текст пов'язане з відрізком мови як продуктом комунікації [7, с.210]. Текст має змістову структуру, що допомагає виокремити та вичленити його в дискурсі. Текст, як вже зазначалось раніше, є продуктом не тільки мовлення, але й мислення (див. Рис. 1.4).

Рис. 1.4 *Типи дискурсу*

Лінгвісти говорять, що на характер тексту здійснюють вплив два фактори: ситуація та індивідуальний мовний ресурс автора. Отже, підсумовуючи, варто зазначити, як текст, так і дискурс мають комунікативну природу, але поняття дискурсу є ширшим, оскільки, крім мовного або письмового вираження, воно охоплює сукупність екстралінгвальних факторів, які на тлі соціального контексту дають можливість розуміти текст загалом та умови його функціонування в суспільстві.

Соціолінгвістичний аспект дискурсу. Варто навести визначення, що соціолінгвістика досліджує функціонування мови в соціальному контексті. Багато науковців та лінгвістів характеризують її, як маргінальну галузь мовознавства, що вивчає вплив суспільних явищ і процесів на виникнення, розвиток, соціальну й функціональну диференціацію й функціонування мов, а також зворотний зв'язок мови й соціуму [84, с. 568].

Приймаючи до уваги історичний аспект розвитку, соціолінгвістика виникла на теренах мовознавства, соціології, соціальної психології й етнографії в другій половині XX ст. Термін був уведений тільки у 1952 р. американським дослідником Х. Каррі, хоча напрям дослідження

взаємовпливу мови й суспільства вже існував протягом тривалого часу, а назви, такі як соціологічна лінгвістика й соціологія мови були відомі ще 20–40 рр. XX ст.

На рубежі XIX–XX ст. виникає соціологічний напрям як реакція на натуралістичну концепцію А. Шлейхера, німецький мовознавець, іманентність, тобто невід’ємність, структуралізму й естетичний ідеалізм К. Фосслера – німецького лінгвіста та філософа. Новосформований та більш довершений напрям еклектично враховував різноманітні ідеї філософії епохи Просвітництва, а до того ж й психологічного напрямку мовознавства. Однак, завдання цього напрямку були чітко сформовані щодо соціальної природи мови, комунікативну функцію, відношення мови й суспільства, мови й індивіда [73].

Дослідники виокремлюють у соціолінгвістиці три течії: перша орієнтована на соціологію (досліджує норми мовного вживання, мету вибору варіантів мови, диглосію, теорію кодів залежно від різних соціальних детермінант), друга спрямована на лінгвістику й вивчає неоднорідність мовної системи з огляду на соціальні параметри, а також зв’язок мовних змін із соціальними умовами; третя має етнографічне й методологічне спрямування [79].

Головними векторами досліджень соціолінгвістики залишаються проблеми мовної ситуації, мовного колективу, суспільних функцій мови, форм її існування в соціумі, соціальної диференціації мов залежно від різноманітності соціальних шарів (стратифікаційна) і соціальних ситуацій (ситуативна), двомовності, полілінгвізму, мовної політики, норми тощо. Тим самим для соціолінгвіста в схемі мовленнєвої діяльності на передній план виходять соціальні характеристики комунікантів (їхня соціальна приналежність, стать, вік, професія, рівень освіти, місце проживання, соціальні параметри ситуації спілкування та ситуативні ролі учасників спілкування).

Підбиваючи підсумки, варто зазначити, що дискурс в загальному – це явище комунікативне, яке безпосередньо охоплює соціальну сферу вживання мови її мовцями. Головним завданням дискурсу є розуміння процесів творення та сприймання повідомлення, яке транслюється мовцями в будь-якій формі [79].

Утім, передача інформації в мовному дискурсі може бути спотворена. Постійна взаємодія між мовцями мови посилює прояв інтерактивності, що призводить до формування мовних значень. Але головною відмінністю є те, що ці мовні значення можуть бути частиною або колективного або особистого мовного досвіду. З цього моменту «імпульси», що передаються під час комунікації можуть нести зовсім відмінну мету та ціль для реципієнта цих «імпульсів». Тому мовець та слухач, адресат та реципієнт, мають орієнтуватись на когнітивний стан двох партнерів у мовній взаємодії, а також вербальну та невербальну реакції. Але, якщо так не можливо зробити в залежності від форми проведення комунікації, то варто орієнтуватись на представлені мовні знаки, відповідно до вже набутих знань в цій сфері.

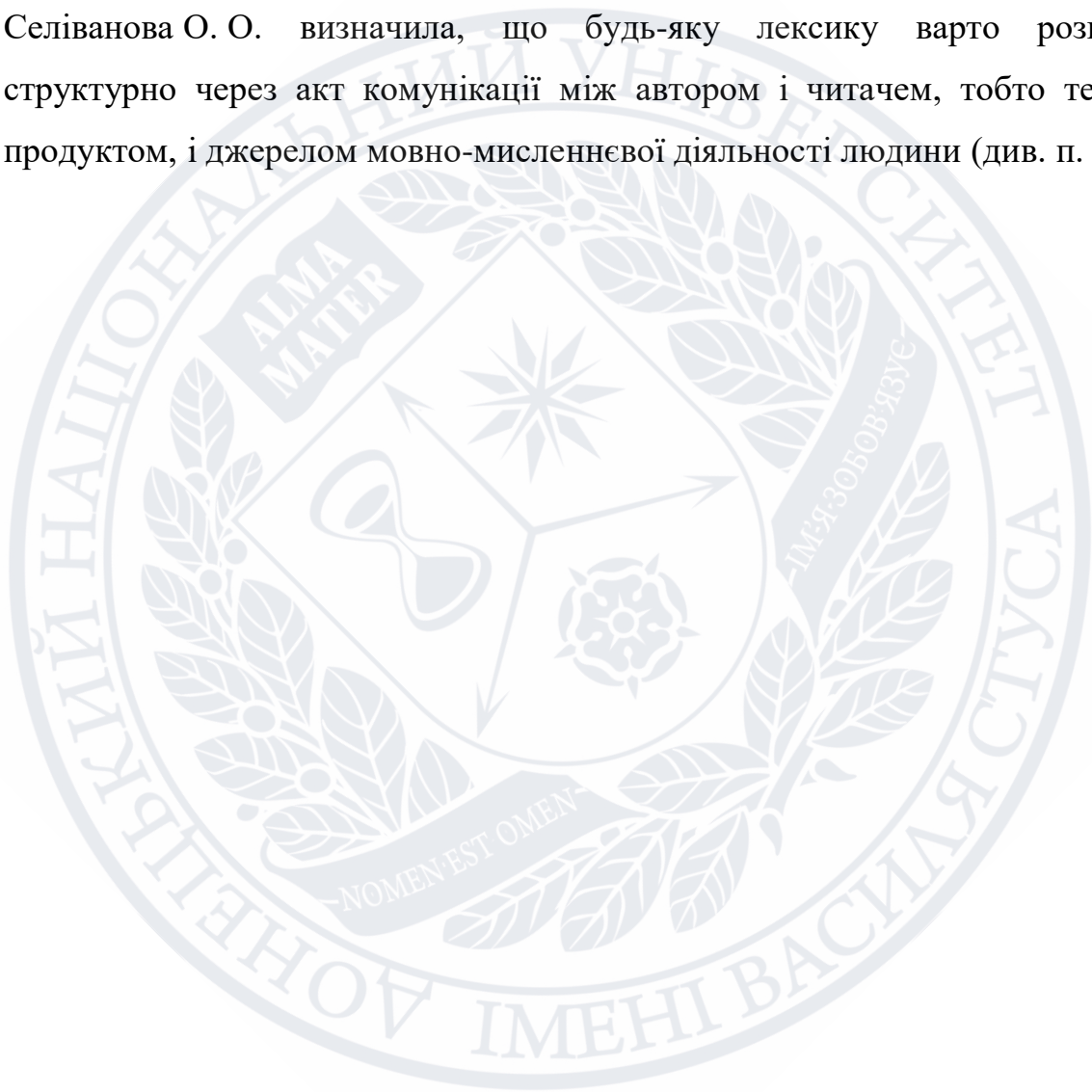
Висновки до розділу 1

Неологізмами називають термінологічні мовні терміни, які з'являються в мовному середовищі на фоні активного розвитку в однієї зі сфер людського існування. Не дивлячись на причини виникнення новоутворень, неологізми доволі швидко засвоюються мовцями та переходять в активне існування.

На цей момент існує багато трактувань та лінгвістичних досліджень стосовно появи та проникнення неологізмів в будь-яку мову, а особливо в англійську. Увага була приділена теоріям та роботам лінгвістів: Ф. де Соссюра, В. В. Виноградова та В. І. Заботкіної. Науковці відзначили, що поява неологізмів – це безперервний процес, який проходить на основі усіх можливих людських галузях. З таких причин Лаптева Ольга Олексіївна вивела дві можливі групи неологізмів: зовнішні або внутрішні, ті які проникають в нашу сферу життя, чи ті, які видозмінюються з середини (див. п. 1.1).

Диференціювання неологізмів та okazіоналізмів може відбуватись на етапі словотвору. Г. Маршан навів поняття «словотвір», як «невпинний процес утворення нових слів у мові. Формули та способи утворення: морфологічний та неморфологічний беруть активну участь у формуванні новоутворень в англійській мові (див. п. 1.3).

Порівнюючи ці дві концепції – неолозими та okazіоналізми – дослідниця Селіванова О. О. визначила, що будь-яку лексику варто розглядати структурно через акт комунікації між автором і читачем, тобто текст є і продуктом, і джерелом мовно-мисленнєвої діяльності людини (див. п. 1.4).

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ ПОСТАПОКАЛІПТИЧНИЙ ДИСКУРС В ЛІТЕРАТУРІ

2.1 Поняття «постапокаліптичний дискурс» в сучасному літературознавстві та головна ідея серії романів Ф. Ріва «Смертні машини»

Апокаліптична або постапокаліптична художня література – широко використаний термін в літературознавстві, для зображення власне апокаліптичного світу, такого, коли людство потерпає від потенційної катастрофи будь-якого масштабу та, як врятована цивілізація, намагається продовжити існування після таких несумісних із життям випробувань. Виходячи з наведеної дефініції про цей новітній жанр багато дослідників схиляються до використання спрощеного термін «роман-катастрофа» [77].

Головна тема подібної літератури відбувається навколо релігійної, духовної та навіть філософської ідеології. Постапокаліптичної література зародилось ще в XX столітті, під час опору двох політичних та ідеологічних систем в період холодної війни. Науково-технічний прогрес породжував страх серед мас, тим самим створюючи нестабільну ситуацію. Власне тоді в сфері літератури почав зароджуватись жанр апокаліптичної художньої літератури, а повноцінним він став в XXI столітті [1, с. 36–38].

Секрет популярності апокаліптичної та постапокаліптичної літератури полягає в описі масштабів подій, процесі руйнації світобудови та психологічних проблемах які долають головні герої на своєму шляху.

Для дослідження неологізмів та okazіоналізмів в сучасній англійській постапокаліптичній літературі була обрана серія книг британського письменника-фантаста Ф. Ріва «Смертні машини». Серія книг в українському перекладі зустрічається під різними назвами: «Смертні машини», «Квартет смертних машин», «Хижі міста», англійською ця серія відома як «Mortal Engines Quartet».

Події в серії книг розгортається у далекому майбутньому з відліком в тисячі років від сьогодення. Ера, в якій знаходиться цивілізація майбутнього, несе назву ери Тяги. Планета Земля була перетворена на пустку через руйнівний конфлікт – руйнівну битву, під назвою Війна Шістдесяти хвилин. Лондон – це мега гігант на колесах, місто майбутнього яке ще ніколи ніхто не бачив та не знав.

Націй та народів не існує – усі поділені на ліги та гільдії. Люди мешкають в мобільних містах, які собою об'єднують незалежні міста-держави. Між незалежними містами-державами немає дружніх відносин, кожна з них має власних механічних гігантів, які трощать міста в пошуках ресурсів.

Між державами збудовані спеціальні стіни, через які мешканці можуть вести торгівлю, або в іншому випадку все переправляється на механічних дирижаблях. Але серед мешканців нової цивілізації є ті, хто добре пам'ятає про минуле й про те, якими тоді були технології. Технології минулого мають назву *Old Tech*.

Головні герої серії книг «Смертні машини»: Том Натсуорсі, 15-річний учень історика з яким трапляються неймовірні пригоди по всьому світу. Він захоплюється та цікавиться роботою голови істориків (Валентайном); Хестер Шоу – жорстока дівчина з жахливим шрамом на обличчі. Вона прагне помститися Валентайну. Коли дівчині було десь сім років, Тадеус Валентайн напав на її батьків та лишив їх життя, зокрема маму Пандору, щоб заволодіти MEDUSA (див далі); Німрод Пенніроял – відомий своїми пригодницькими романами автор, заплатив Тому та Хестер, щоб ті переправили його до Америки, пізніше відкривається правда, що він протягом усього знайомства з головними героями брехав та прикидався зовсім іншою людиною; Тео Нгоні – колишній пілот від Зеленої Бурі, пізніше опиняється рабом на боту Брайтона. В кінці серії книг одружується на Врен (донька Тома та Хестер).

Другорядні герої: Тадеус Валентайн, представляє собою лихого і вродливого історика, який має прихильність серед молодих істориків, однак,

про нього ходить погана слава, як про вбивцю. Перед його смертю відкривається правда, що він справжній батько Хестер; Віджері Блінко – мешканець Аркангела – найбільшого тягового міста (див. далі), він викрадає Хестер і продає її Зеленій Бурі (див. далі), але в Зеленій Бурі Віджері вбивають, а його мертве тіло перетворюють на сталкера.

Повертаючись до раніше описаного – мови художнього твору –, варто вказати, що сучасна англійська мова, як і будь-яка інша мови перебуває у постійному розвитку, що несе з собою динамічні зміни. Стосовно мови, головним об'єктом виступає лексика. Деякі мовознавці говорять, що лексичних запас мови – це її рухливий пласт, який реагує на зміни в культурній, соціальній, науковій, публіцистичній та інших сферах.

Сучасна англійська мова має широкий спектр способів утворення нових слів (див. п. 1.3). Коли мова йде про новоутворення, багато носіїв можуть провести асоціації тільки з медійним світом та світом реклами. Утім, неологізми – важлива складова художніх творів, особливо тих, де автор повністю вигадує не тільки персонажів, а середовище в якому вони можуть бути. Серія книг «Смертні машини» не виняток, бо Ф. Рів створив власний постапокаліптичний світ, повний різнобарвних неологізмів та okazіоналізмів за допомогою різних методів словотвору [8].

2.2 Морфологічний спосіб творення неологізмів та okazіоналізмів в серії книг «Смертні машини»

Морфологічні неологізми – дуже поширені, але вважаються неологічними, тобто новоутвореннями, які мають низький ступінь новизни. Це відбувається через те, що автор використовує зразки для словоскладання, які вже існують в мовній системі. До списку можна віднести: афіксацію, конверсію, словоскладання та аббревіацію (див. додаток В).

Спірним питанням у морфологічному способі творення неологізмів є метод конверсії. Відомо, що конверсія – це один із способів словотвору, при якому новоутворення відбувається за допомогою зміни основної форми похідного слова в іншу парадигму. Така риса словотвору зародилась в

англійській мови ще в XIII столітті. Конверсія – один з найпродуктивніших способів словотвору, бо є дуже традиційним для структури англійської мови. Утім, думки мовознавців щодо конверсії розділяються, бо одні її відносять до морфологічного способу, де характерним фактором є семантика; інші – до морфологічно–синтаксичного способу, який аналогічно відповідає за транспозиції та трансфігурації [40, с. 33].

За робоче було прийняте наступне визначення, що конверсія належатиме до морфологічного способу словотвору, бо в такому випадку буде точніше побачити співвідношення традиційних методів словотворення, які вже існують в англійській мові та просто переходять в сучасну англійську, та нових методів словотвору, які допомагають утворювати okazionalizmi.

Окрім конверсії іншим широко–поширеним морфологічним способом є осново–складання або словоскладання. Такий спосіб не тільки виробляє самостійне слово, але й показує, що новоутворене слово володіє структурно–семантичною цілісністю. Активні динамічні процеси, які показує осново–складання є відмінною рисою термінів–неологізмів.

Аналіз емпіричного корпусу дослідження дозволяє виділити наступні словотвірні моделі:

I. Неологізми та okazionalizmi морфологічного словотвору афіксального типу та конверсії:

1. *Traction city* – урбанізовані міста (conversion N → Adj.);
2. *Orbit-to-earth (adj)* – орбітно–земні (conversion N → Adj – orbit, earth);
3. *Cabbage-plot* – капустяна грядка (conversion N → Adj – cabbage);
4. *Spider-legged (machines)* – павуконогі машини (conversion N → Adj+ -ed);
5. *End-of-year prizes* – призи, які роздаються в кінці року (conversion N → Adj);

6. *Raft-city* – тип рухомого міста, яке плаває по океану, як корабель (conversion N → Adj);
7. *Sunless Country* – місце, куди відправляються душі померлих (conversion N → Adj + less);
8. *Fire-blackened chute* – обгоріло-чорний жолоб (conversion V → Adj + ed);
9. *Blood-stiffened breeches* – окам'янілі від крові бриджі (conversion V → Adj + ed);
10. *Sheer-walled trench* – траншея з прямими стінами (conversion N → Adj + ed);
11. *Round-roofed* – круглий дах (conversion N → Adj + ed);
12. *Mayorness* – ваша мерівська величність (conversion N → N + ness);
13. *Shed-like town hall* – схожа на сарай ратуша (conversion N → Adj+ like);
14. *Cheese-shaped room* – сироподібна кімната (conversion N → Adj+ ed);
15. *Trading cluster* – зібрання невеликих тягових міст і сіл, де вони зазвичай торгують товарами та ресурсами (conversion N → Adj+ ing);
16. *Engineerium* – інженеріум, місце де збираються предстваники гільдії інженерів (conversion N → N + ium);
17. *Sixty Minute War* – глобальна битва, яка відбулася тисячі років тому (conversion N → Adj);
18. *Sail-powered village* – парусне село (conversion N → Adj + ed);
19. *Claw-like blades* – кігте-подібні леза (conversion N → Adj+ like);
20. *Nimrod Beauregard Pennyroyal* – дослідник середніх років і автор сумно відомих пригодницьких книг, які нібито переказують його подорожі світом (Adj+Adj словоскладання penny+royal → N) (pennyroyal – за англо-французькою етимологією – чебрець королівський, тобто прізвище дослідника – назва квітки);

21. *Sky-train couplings* – зчеплення для надземних потягів (N + N conversion Adj);
22. *Air Destroyers* – великі руйнівні дирижаблі, які використовували угруповання Зеленої бупі (Destroyers – V – N (plural) conversion);
23. *Crab-shell helmets* – шоломи раковини (N + N – Adj);
24. *Lightning-flash symbol* – символ-блискавка (N + N – Adj conversion);
25. *Snow-veiled glass* – засніжене вікно (N+N – Adj + -ed conversion);
26. *Burglarium* – місце, де навчаються Загублені Хлопці та вивчають ази (Adj (bulgarious – який вчинює крадіжки) + -um – N conversion);
27. *Knife-edged shadow* – тінь, гостра як лезо (N+N – Adj + -ed conversion);
28. *Peat-coloured face* – торф'яний колір обличчя (N + -ed affixation);
29. *Anglish* – авторська назва нової мови, біль розвиненої за англійську (affixation);
30. *Anti-Traction League* – організація, яка виступає проти поширення Traction Cities (affixation);
31. *Arkangel* – одне з найбільших тягових міст крижаних пусток (affixation ark– – from OE large box – афіксаці зі Староанглійської – велика коробка);
32. *Aviatrix* – термін, що використовується для опису жінки-пілота-оператора дирижабля (affixation -rix);
33. *Blade-shaped tower* – клинкоподібна вежа (N – Adj + -ed affixation).

II. Неологізми та okazіоналізми морфологічного словотвору типу осново-складання:

1. *Chudleigh Pomeroy* – ім'я героя, яке було утворення поєднанням двох назв міст з малої батьківщини автора (Chudleigh + Pomeroy);
2. *Tom NatsWorthy* – ім'я головного героя роману (N+N словоскладання *national* + *worth*);
3. *Google-screen* – позначення обладнання (N+N словоскладання);

4. *Salthook* – назва шахтарського містечка (N+N словоскладання *salt* + *hook*);
5. *Tunbridge Wheels* – назва передмістя урбанізованих міст (змішане запозичення міста у графстві Кент *Tunbridge Weels* & словоскладання *Tunbridge* + *Wheels*);
6. *Great Under Tier* – звалище машин та сміття (N+N словоскладання *gut* + *duty*) виникає лексема *gut-duty*, так називаються відробні роботи за провину
7. *Ice Waste* – це замерзлі арктичні пустки на півночі (N+N словоскладання);
8. *Lord Mayor* – Магнус Кром — лорд-мер Лондона та голова Гільдії інженерів (N+N словоскладання);
9. *The (Great) Hunting Ground* – є найбільшим мисливським угіддям у світі (Adj+N словоскладання);
10. *Guildsmen* – цеховики, мають або загальну назву або їм надається назва професії, що вони виконують (N+N словоскладання);
11. *Guild-mark* – цеховики носять цехові знаки, символи їх цеху/гільдії, витатуйовані між бровами (N+N словоскладання);
12. *The Big Tilt* – нещасний випадок, який стався в Лондоні (Adj+N словоскладання);
13. *The Great Guilds* – асоціація головних цехів/гільдій (Adj+N словоскладання);
14. *Deep Gut Prison* – комплекс в'язниці, розташованої в лондоні, згрупований навколо опорного стовпа (Adj+N словоскладання);
15. *Spider-legged (machines)* – павуконогі машини (N+N словоскладання);
16. *End-of-year prizes* – призи, які роздаються в кінці року (N+N словоскладання);
17. *Old-Tech* – люди, які ще пам'ятали багато втраченого знання (Adj+N словоскладання);

18. *Raft-city* – тип рухомого міста, яке плаває по океану, як корабель (N+N словоскладання);
19. *Salvagemen* – цех працівників в сучасному Лондоні (N+N словоскладання);
20. *Incomer's station* – місце, де колишні мешканці стояли в черзі, щоб отримати нові будинки в гуртожитках і робітничих будинках Лондона (N+N словоскладання);
21. *Out-country* – так називали землі, які викликали страх чи ненависть (Adv+N словоскладання)
22. *Townsfolk* – мешканці міста (N+N словоскладання);
23. *Waste chute* – місце куди відправляються люди та в кінці помирають або їх вбивають (N+N словоскладання)
24. *Sunless Country* – місце, куди відправляються душі померлих (N+N словоскладання);
25. *Oak Island* – острів біля Британії (N+N словоскладання);
26. *Trading cluster* – зібрання невеликих тягових міст і сіл, де вони зазвичай торгують товарами та ресурсами (Adj+N словоскладання);
27. *Sixty Minute War* – глобальна битва, яка відбулася тисячі років тому (Numeral+N словоскладання);
28. *Pearl-grey light* – сірувато-перлове світло (Adj+Adj словоскладання);
29. *Fortress-city* – місто-фортеця (N+N словоскладання);
30. *Long-drawn-out moan* – протяжний стогін (Adj+V+Adv+N словоскладання);
31. *Moth-eaten vulture* – поїдений міллю гриф (N+V словоскладання);
32. *Tunbridge Wheel* – передмістя тягового району (N+N словоскладання);
33. *Engineering-classes* – інженерні класи (суспільства) (Adj+N словоскладання);

34. *Airhaven* – літаюче місто (N+N словоскладання, *haven* зі Староанглійської – ‘гавань порт’);

35. *Whaling towns* – це міста, які полюють на китів. Цілком можливо, що вони використовують китовий жир для живлення своїх міст (N+N словоскладання);

36. *Nimrod Pennyroyal* – дослідник середніх років і автор сумно відомих пригодницьких книг, які нібито переказують його подорожі світом (Adj+Adj словоскладання penny+royal);

37. *Dead continent* – Мертвий континент – залишки від Північної Америки, яка була відома як Американська імперія до Війни Шістдесяти хвилин (Adj + N словоскладання);

38. *Airsperanto* – «мова неба» — це лінгва-франка, якою розмовляли авіатори в епоху тяги. Мова походить від мови реальних слів есперанто, створеної Заменгофом, польсько-єврейським офтальмологом наприкінці 19 століття (N + N словоскладання – air + sperate (from Latin “hope”));

39. *Wolverinehampton* – передмістя хижаків, відоме як англomовне місто, в якому люди з міст, які були з’їдені цим містом працюють в суворих умовах (N + N словоскладання wolverine + hampton);

40. *Skraelingshaven* – зруйноване північне місто (borrowing з давно скандинавської мови, де слово “Skraeling” означає корені народи Канади та Гренландії). Існує припущення, що це місто населяла корені мешканці Канади та Гренландії (N + N словоскладання – Skraeling + haven);

41. *Nine Sisters* – старотехнічна зброя, яка використовувалась в часи війни Шістдесяти хвилин, вважалась орбітальною зброєю (Numeral + N словоскладання) (за ірландською, скандинавською та африканською міфологією дев’ять сестер та братів завжди фігурували в культурній спадщині);

42. *Snowmad* – група людей, що походять від інуїтів та американців, які втекли на крайню північ, щоб уникнути спустошення Північної Америки після війни Шістдесяти хвилин (N + Adj compoundnig);

43. *Sky Goddess* – богиня неба (N + N словоскладання);
44. *Sky-train couplings* – зчеплення для надземних потягів (N + N словоскладання);
45. *Sky-yachts* – повітряні яхти (N + N словоскладання);
46. *Heat-lock* – теплова камера (Adj + N словоскладання);
47. *Air Destroyers* – великі руйнівні дирижаблі, які використовували угруповання Зеленої бурі (N+N словоскладання);
48. *Crab-shell helmets* – шоломи раковини (N + N словоскладання);
49. *Lightning-flash symbol* – символ-блискавка (N + N словоскладання);
50. *Peat-coloured face* – торф'яний колір обличчя (N + Adj словоскладання);
51. *Three-in-the-morning streets* – рано-вранішні вулиці (Numeral+ N+ N словоскладання, connector – preposition);
52. *Blade-shaped tower* – клиноподібна вежа (N + Adj словоскладання);
53. *Wheelhouse* – будинок за формою колеса (N + N словоскладання);
54. *Snow-veiled glass* – засніжене вікно (N + Adj словоскладання);
55. *Kicked-in-the-stomach feeling* – відчуття гострого та пронизуючого болю в живіт (V + N словоскладання with preposition connector);
56. *Sky-tramp* – небесний бродяга (так як події в книгах ще описуються в повітрі, тому можливо, що людина може блукати по небу як безхатченко) (N + N словоскладання);
57. *Message-fish* – витончені сріблясті торпеди, які знаходяться в середині дирижабля. Їх запускають в сторону адресата (N + N словоскладання);
58. *Fur-clad foremen* – старшини одягнені в хутро (N + V словоскладання);
59. *Knife-edged shadow* – тінь, гостра як лезо (N + Adj словоскладання);
60. *Dodgy-looking equipment* – хитро-мудре обладнання (N + Adj словоскладання);
61. *Pasty-looking boys* – блідолиці хлопці (Adj + Adj словоскладання);

62. *Air-scout* – повітряний скаут (N + N словоскладання);
63. *Memory Chamber* – кімната, побудована, щоб допомогти відновити спогади Анни Фенг (N + N словоскладання);
64. *Crab-cam* – прилад, збудований Дядьком для Загублених Хлопців, який допомагає шпигувати за базами та жертвами (N + N словоскладання);
65. *Tin Book* – книга, в якій містяться коди для активації ODIN. Повністю виготовлена з олова (N + N словоскладання);
66. *Traktionstadtsgesellschaft* – організація нових міст. Мова – новонімецька (N + N + N словоскладання) (Traktion (тяга) Stadt (місто) Gesellschaft (суспільство));
67. *Parasite-pirates* – пірати-паразити – наголошення негативної якості (N + N словоскладання);
68. *Slow Bomb* – невеликий астероїд, який був на направлений на землю. Як саме працює ця зброя невідомо. Використовувалась під час війни Шістдесяти хвилин (N + N словоскладання);
69. *Snout-gun rounds* – морські патрони (N + N + N словоскладання);
70. *Rustwater Marshes* – іржаві болота, небезпечні для міст тяги через свою забруднену воду (N + N словоскладання rust + water);
71. *Sky Gods* – боги неба (N + N словоскладання);
72. *Gods of the Mountains* – боги гір (N + N словоскладання + preposition connector);
73. *Minty Bapsnack* – імена для групи привабливих жінок з різних частин світу (N + N словоскладання);
74. *Peaches Zanzibar* – імена для групи привабливих жінок з різних частин світу (N + N словоскладання);
75. *Traktiongrad Smolensk Ladies' Croquet Team* – імена для групи привабливих жінок з різних частин світу (N + N словоскладання);
76. *Heavier-than-air airships* – важчі за повітря дирижаблі (Adj + N словоскладання with preposition connector);
77. *Off-white city* – білосніжне місто (Prep + Adj + N словоскладання).

III. Неологізми та okazіоналізми морфологічного словотвору типу аббревіації:

1. *Gut – Great Under Tier* – місце для звалища великих машин та сміття (abbreviation);

2. *MEDUSA* (abbreviation) – Military Energy Department United States of America – Департамент військової енергетики Сполучених Штатів Америки;

3. *ODIN* (abbreviation) – Orbital Defense Initiative – орбітальна супутникова зброя; потужний пережиток війни Шістдесяти хвилин.

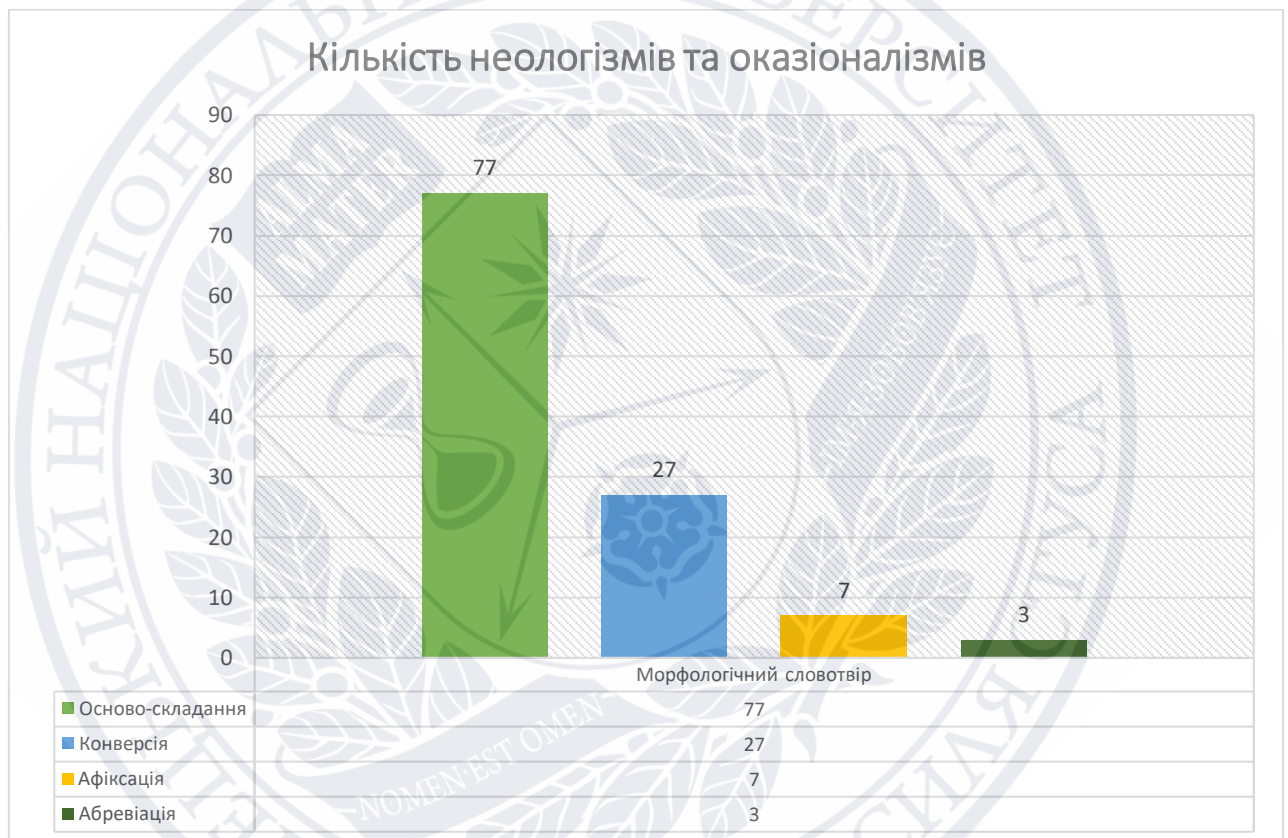

Рис. 2.2 Неологізми та okazіоналізми, створені за допомогою морфологічного словотвору

Повертаючись до вищезазначеного твердження, більше складову морфологічного творення складає осново-складання, далі конверсія, афіксація та зовсім малу долю – аббревіація.

Узагальнюючи, можна продивитись систему, що більшість неологізмів утворена за допомогою простої формули та звичних частин мови (іменник, дієслово, прикметник). Поширеність такого типу створення неологізмів та okazіоналізмів обумовлюється тип, що для реципієнта вона буде не тільки

легкою в розумінні, але ще й близькою, тобто паралелі з реальними ситуаціями чи життєвим досвідом буде провести легко.

2.3 Категорії неологізмів утворені морфологічним способом словотворення

Будь-які неологізми чи okazіоналізми в художній літературі утворюються для позначення певних явищ, надання характеристик цим явищам.

Головною метою автора у використанні неологізмів та авторських okazіоналізмів було: створення індивідуальної реальності з суб'єктивним поглядом на світ, але в той самий час з реальними відсилками на те, що існує в світі; використання неологізмів та okazіоналізмів для підсилення ефекту фантастики; використання морфологічного способу творення неологізмів для опису більш буденних речей, щоб читач міг яскравіше уявляти події та переносити їх на реальність маючи вже певні знання зі свого власного досвіду – важливий аспект соціолінгвістичного дискурсу, коли він відбувається за допомогою лише словесного джерела – літератури.

Наведемо приклади неологізмів утворених морфологічним способом словотворення в реченнях з книг «Смертні машини»:

1. *The great Traction City had once spent its days hunting far bigger towns than this, ranging north as far as the edges of the Ice Waste and south to the shores of the Mediterranean* 'Велике Тракційне Місто колись проводило дні, полюючи за багато більшими містами, ніж це, простягаючись на північ аж до країв Крижаної пустки та на південь до берегів Середземного моря'.

2. *He ran across the main hall and down galleries full of things that had somehow survived through all the millennia since the Ancients destroyed themselves in that terrible flurry of orbit-to-earth atomics and tailored-virus bombs called the Sixty Minute War* 'Він біг через головний зал і вниз по галереях, повних речей, які якимось чином вціліли протягом усіх тисячоліть відтоді, як Стародавні знищили себе в тому жажливому шквалі орбітно-

земних атомів і спеціально створених вірусних бомб, що називаються війною Шістдесяти хвилин’.

3. *Katherine believes that dead souls go to the Sunless Country* Кетрін вірить, що мертві душі їдуть до Безсонячної країни’.

4. *Now, at last, the Lord Mayor had decided that the time was right to take his city back over the land-bridge into the Great Hunting Ground* ‘Тепер, нарешті, Лорд-Мер вирішив, що настав час повернути своє місто через сухопутний міст у Велике мисливське поле’.

5. *Each time he set down his metal foot a wreath of steam hissed up. He raised his hands and claw-like blades slid out* ‘Щоразу, коли він опускав свою металеву ногу, шипів вінок пари. Він підняв руки, і леза, схожі на кігті, вислизнули’.

6. *Imagine being the one to rediscover some legendary secret, like heavier-than-air flying machines, or pot noodles!* ‘Уявіть, що ви знову відкриєте якусь легендарну таємницю, як-от літальні апарати важчі за повітря або локшина!’

7. *"This way, yer ». worshipful honour," he mumbled, bowing. "Mind yer step, yer Mayorness"* ‘«Сюди, ваша поклонна честь», — пробурмотів він, кланяючись. «Крокуйте обережно, шановний пан-Мер».’

8. *She hadn't really expected an answer, and none came, so she said a quick prayer for Father and another for poor Tom Natsworthy, and made her offerings and left* ‘Вона насправді не очікувала відповіді, і жодної не було, тому вона швидко помолилася за батька і ще одну за бідного Тома Натсворсі, зробила свої пожертви й пішла’.

9. *Why, in his younger days he had enjoyed passionate romances with exotic and beautiful women (Minty Bapsnack, Peaches Zanzibar, and the Traktiongrad Smolensk Ladies' Croquet Team all sprang to mind)* ‘А в молодості він насолоджувався пристрасними романами з екзотичними та красивими жінками (згадалися «М’ятна закуска», «Персики Занзібар» і жіноча команда з крокету «Тракціонград Смоленськ»)’.

10. *He drew himself up to his full height (which was only slightly more than his full width) and frowned so sternly that his Guild-mark almost vanished between his bushy eyebrows* ‘Він витягнувся на повний зріст (який був лише трохи більше його повної ширини) і так суворо нахмурився, що його знак Гільдії майже зник між його пухнастими бровами’.

11. *Pandora the aviatrix, the archeologist, the woman who had been with him in America when he found the plans of MEDUSA* ‘Пандора, льотчик, археолог, жінка, яка була з ним в Америці, коли він знайшов плани МЕДУЗИ’.

12. *He wished he could be cabin-boy aboard a sky-clipper and see all the cities of the world: Puerto Angeles adrift on the blue Pacific and Arkangel skating on iron runners across the frozen northern seas, the great ziggurat-towns of the Nuevo-Mayans and the unmoving strongholds of the Anti-Traction League* ‘Йому хотілося бути юнкером на борту кліпера і побачити всі міста світу: Пуерто-Анджелес, що плаває на блакитному Тихому океані, і Аркангель, який катається на залізних ковзанах по замерзлим північним морям, великі міста-зігурати Нуево-Майя та непорушні твердині Ліги проти тяги’.

Неологізми, утворені морфологічним способом теж можна розбити на категорії:

1. Авторські прикметники: *orbit-to-earth, cabbage-plot, spider-legged, end-of-year prises, fire-blackened chute, blood-stiffened breeches, sheer-walled trench, round-roofed, shed-like town hall, cheese-shaped room, claw-like blades, pearl-grey light, long-drawn-out moan, moth-eaten vulture, crab-shell helmets, lightning-flash symbol, peat-coloured, three-in-the-morning streets, snow-veiled glass, kicked-in-the-stomach feeling, fur-clad foremen, knife-edged shadow, dodgy-looking equipment, pasty-looking boys, heavier-than-air airships, off-light, long-drawn-out moan, moth-eaten vulture, crab-shell helmets, lightning-flash symbol, peat-coloured, three-in-the-morning streets, snow-veiled glass, kicked-in-the-stomach feeling, fur-clad foremen, knife-edged shadow, dodgy-looking equipment, pasty-looking boys, heavier-than-air airships, off-white city* – 26 позицій, 28% відсотків від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

2. Міста, зони: *Traction city, Raft-city, Sunless Country, Sail-powered village, Arkangel, Salthook, Tunbridge Wheels, Great Under Tier, Ice Waste, The (Great) Hunting Ground, Deep Gut Prison, Incomer's station, Out-country, Oak Island, Fortress-city, Airhaven, Whaling towns, Dead continent, Wolverinehampton, Skraelingshaven, Rustwater Marshes* – 21 позиція, 23% відсотки від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

3. Угрупування: *Trading cluster, Engineerium, Anti-Traction League, Guildsmen, The Great Guilds, Old-Tech, Salvagemen, Engineering-classes, Snowmad, Traktionstadtsgesellschaft, Parasite-pirates, Air-scout, Minty Bapsnack, Peaches Zanzibar, Traktiongrad Smolensk Ladies' Croquet Team* – 15 позицій, 16% відсотків від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

4. Титул, ім'я: *Mayorness, Nimrod Beauregard Pennyroyal, Chudleigh Pomeroy, Tom NatsWorthy, Lord Mayor, Townsfolk, Sky-tramp* – 7 позицій, 8% відсотки від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

5. Зброя: *Nine Sisters, MEDUSA, ODIN, Message-fish, Tin Book, Slow Bomb, Snout-gun rounds* – 7 позицій, 8% відсотки від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

6. Будівлі: *Heat-lock, blade-shaped tower, wheelhouse, memory chamber, Burglarium* – 5 позицій, 5% відсотків від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

7. Машини: *Sky-yachts, Air Destroyers, Crab-cam* – 3 позицій, 3% відсотки від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

8. Створіння: *Sky Goddess, Sky Gods, Gods of the Mountains* – 3 позицій, 3% відсотки від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

9. Інструменти: *Sky-train couplings, Google-screen* – 2 позицій, 2% відсотки від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

10. Мова: *Anglish, Airsperanto* – 2 позицій, 2% відсотки від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

11. Професія: *Aviatrix* – 1 позиція, 1% відсоток від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.

12. Диференціація: *Guild-mark* – 1 позиція, 1% відсоток від загальної кількості неологізмів морфологічного словотвору.(див. Додаток А)

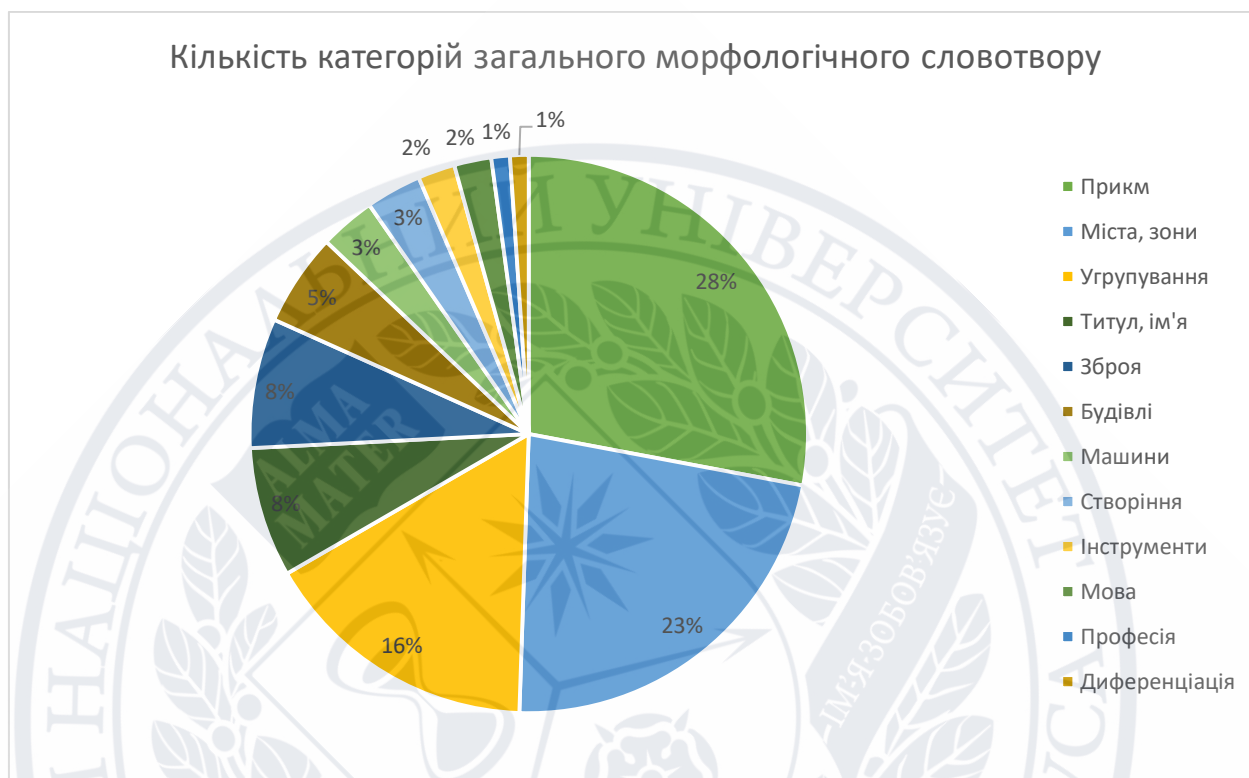

Рис. 2.3 Кількісна категорія загального морфологічного словотвору

Висновки до розділу 2

У другому розділі роботи проаналізовано близько 115 неологізмів та okazіоналізмів художнього твору, утворених морфологічним способом словотворення (див. рис. 2.2). Для детального розбору представлено кількісну діаграму категорій новоутворень, створених морфологічним способом словотвору з результатами дослідження (див. рис. 2.3).

Більшу частину діаграми зайняло осново–складання. Як було вже зазначено, осново–складання чи словоскладання – поширений тип творення слів в англійській мові (див. п.1.3.2). Автор серії книг Ф.Рів сфокусував увагу читача на цьому типі словотворення – 77 неологізмів/оказіоналізмів. Осново–складання було використано для створення: 1) імен: *Chudleigh Pomeroy, Tom*

NatsWorthy, Lord Mayor, Nimrod Pennyroyal, Minty Bapsnack, Traktiongrad Smolensk Ladies' Croquet Team, Peaches Zanzibar; 2) міст та місць: *Salthook* ('шахтарське місто'), *Tunbridge Wheels* ('околиці'), *Great Under Tier* ('місто для звалища'), *Raft-city* ('місто на воді'), *Sunless Country* ('місце, куди потрапляють померлі душі'), *Airhaven* ('літаюче місто'), *Whaling towns* ('полює на китів'), *Wolverinehampton* ('місто, з тяжкою роботою'), *Skraelingshaven* ('північне місто'); 3) обладнання: *spider-legged machines, nine sisters, sky-yacht, air destroyers, snout-gun rounds* (див. п. 2.2, 2.3).

Таким чином, результати дослідження підтвердили, що словоскладання є одним із найпродуктивніших способів словотвору в сучасній англійській мові (див. п.1.3.2).

За результатами аналізу емпіричного дослідження були створені категорії, в яких були виокремлені три найбільш активні: авторські прикметники (26 позицій, 28% неологізмів та okazіоналізмів), міста та зони (21 позиція, 23% неологізми та okazіоналізми), угруповання (15 позицій, 16% неологізмів та okazіоналізмів) (див. рис. 2.3).

РОЗДІЛ 3

ЛЕКСИКО–СЕМАНТИЧНІ НЕОЛОГІЗМИ

3.1 Шляхи створення лексично–семантичних неологізмів

Важливою деталлю для нагадування є те, що через мову та лексику – як фундамент мови – будується картина світу та формується процес пізнання. Тому центральною темою лінгвістичних досліджень є детальний опис закономірностей утворення мовних одиниць. Під час мовних досліджень можна детально вивчити співвідношення між когнітивними структурами. Із цього моменту, стає зрозумілим, що тільки когнітивні структури несуть, зберігають та розширюють поняття та розуміння про світ.

У цьому розділі буде розглянуто вторинну номінацію лексики. Під вторинною номінацією можна розуміти, функцію слова, найменування для якого використовує вже наявні у мові засоби, але у новій функції, які «природне ім'я» не має в словнику.

Тобто, слова та словосполучення, що підпадають під вторинну (штучну) номінацію – творяться свідомо, але з порушенням правил – можна вважати умисними, бо вони є плодом фантазії та когнітивної думки творця, який або яка за допомогою різних мовних маніпуляцій зі вторинною номінацією намагається передати власне бачення або розуміння ситуації [69, с. 120].

Вторинними номінаціями називають неморфологічне словотворення. Неморфологічне словотворення – це спосіб утворення нових слів без допомоги морфем. Таких типів існує три: лексико–синтаксичний, морфолого–синтаксичний та лексико–семантичний. З приводу перших двох типів між мовознавцями ведуться дискусії, бо деякі вважають, що їх не варто виокремлювати у групу неморфологічного творення. У загальному, все залежить від цілі та мети дослідження, типу дослідження та матеріалу, який використовується для дослідження.

У цілому, лексико-синтаксичний це спосіб, подібний до осново–складання (словоскладання), бо більш загальна назва – злиття чи зрощення,

тобто злиття двох або більше вже існуючих слів в одне для утворення новоутворення та значення.

Морфолого–синтаксичний – це спосіб подібний до конверсії, коли функція одного слова змінюється при переході зазначеного слова в іншу частину мови. Більш розповсюдженою формулою є з дієслова в іменник [40].

Для нашої роботи було характерним знайти тільки лексико–семантичні неологізми та okazіоналізми в серії книг «Смертні машини».

Лексико–семантичним способом утворюються новоутворення з вже існуючих слів, але вони мають нове значення. У загальному їх можна охарактеризувати як омоніми, а англомовні мовознавці називають такого роду новоутворення *proper neologisms* – що в перекладі означає належні чи відповідні неологізми, тобто ті, які є повністю новими у розрізі мови. З цього можна зробити висновок, що якщо лексико–семантичні словотворення мають такий високий рівень новизни, тоді вони не будуть порушувати лексичну систему мови, а навпаки, будуть свідченням розвитку сучасної мови.

Як показало дослідження таке твердження є правильним. У сучасній англійській мові регулярно відбуваються лексичні інновації різного характеру. Власне ці регулярні зміни свідчать про адаптивний та креативний потенціал мови та є знаком того, що мові ще є куди розвиватись.

Факт полягає в тому, що англійська мова набуває поліфункціональності (широкий спектр соціальних та комунікативних функцій мови у різних сферах: культурній, політичній, приватній, соціально-економічній. Усі перераховані сфери – актуальні для носіїв мови в цілому, або точково – для окремо взятих мовців) у деривативній формі на початку ХХІ століття, коли нормою є надавати нові значення, але не змінювати механізм роботи мови на різних рівнях: фонетичному, лексичному, синтаксичному; а також мовних факторах (емоції, почуття, асоціації, орієнтації з реаліями) [67, с. 31–42].

Підсумовуючи, варто відзначити, що лексико–семантичний спосіб творення неологізмів – найпопулярніший серед письменників, через свою функцію новизни.

3.2 Неморфологічний спосіб творення неологізмів та okazіоналізмів в серії книг «Смертні машини»

У цьому розділі реалізується функціонально–прагматичний підхід до аналізу одиниць неологізмів та okazіоналізмів. Головна увага приділяється експресивному потенціалу okazіоналізмів та їх прагматичному сенсу.

Власне в цьому розділі можна побачити важливу функцію авторських новоутворень – винахідливість. Ф. Рів використовує свою фантазію по максимуму, а також дуже вміло використовуючи суспільні реалії в яких ми живемо.

Доволі часто okazіоналізми набувають здатності описувати не тільки вигадану автором ситуацію, а також дійових осіб, та слугують характеристикою для них.

I. Неологізми та okazіоналізми неморфологічного словотвору лексико–семантичного типу:

1. *Mortal engines* – смертні машини, які зустрічаються в поемі (акт III) «Отелло» У. Шекспіра *And O you mortal engines whose rude throats / Th'immortal Jove's dread clamors counterfeit...* 'І о ви, смертні машини, чиї грубі горла / Страх безсмертного Юпитера кричить підробкою'. Словосполучення «смертні машини» має авторське значення та авторський коментар до філософської технологічної екосистеми (Муніципального Дарвінізму) (див. далі).

2. *Herbert Melliphant* – ім'я антагоніста, великого (за розмірами) хулігана, звідси й метонімія – перенесення значення зі слова *elephant*;

3. *Municipal Darwinism* – назва філософської екосистеми неурбанізованих малих міст (філософія технологічної екосистеми, якої дотримується і живе більшість світу; більші мегаполіси споживають менші міста в харчовому ланцюжку) – використано спосіб «власного імені» (антропоморфний спосіб творення – використання імені видатної людини як концепцію);

4. *Nikola Quercus / Nick Quirke* – ім'я Бога (*borrowing* від вченого Н. Тесли чи, як зазначають деякі джерела, від друга автора);
5. *Digestion yards* – місця, де вирубували ліси в урбанізованих районах міста – використано метафору;
6. *Dancing lamps* – лампочки, які мерехтять;
7. *Goshawk 90* – літак, побудований Арло (*goshawk* ‘яструб’, ‘стетеревятник’);
8. *Jeunet-Caro engines* – двигуни Жене-Каро (*Jean-Pierre Jeunet and Marc Caro* – Жан-П'єр Жене та Марк Каро — французькі письменники та режисери, які зняли дивовижні фільми, як «Делікатеси», «Амелі» та фантастичний стімпанк фільм «Місто втрачених дітей», який надихнув написання серії книг «Смертні машини»);
9. *The Green Storm* – група фанатиків, які борються проги міст тяги, бо останні постійно все руйнують навколо та знищують ресурси. Головна мета Зеленої Бурі – озеленити все. Символ групування Зеленої Бурі – зелена блискавка (*oxymoron green + storm*);
10. *The 13th Floor Elevator* – дирижабль, який належав Тадеусу Валентайну та вважався одним із найкращих коли-небудь створених дирижаблів (назва на честь популярної рок-групи, яка випускала музику в жанрі «психоделічний рок»);
11. *Pandora Shaw* – археолог та мама Хестер Шоу (грецька міфологія про скриньку Пандори, в якій зберігалось все зло світу. Автор проводить паралелі з тим, що Пандора мала коди для доступу секретних файлів MEDUSA після праці з Валентайном. Їхні непорозуміння та різні погляди щодо MEDUSA призвели до вбивства Пандори Валентайном);
12. *Lady of High Heavens* – дружина Чадлі Помероя (Леді високих небес – ангел – перенесення значення, бо вона була жорстокою та хитрою);
13. *Anna Fang* – дружня льотчиця та шпигунка-антитракціоніст (персонаж Анни Фанг був натхненний Ханом Соло зі «Зоряні війни» і був повним прототипом, але жіночим персонажем, в якій був свій літак);

14. (*Almighty*) *Poskitt* – Бог. Йому поклоняються багато людей, у тому числі Німрод Пенніроял; його титул «Всезнаючий Поскіт» під час подій «Місяця Скривенера» передбачає зв'язок зі знанням у його поклонінні. Його назвали на честь друга Філіпа Ріва – письменника та телеведучого. Для Поскіта Філіп Рів в свій час робив ілюстрації;

15. *The Lost Boys* – піратська організація, що складається з молодих хлопців віком від 8 до 20 років, яких викрадають з різних міст (ідея з «Загублених хлопців» Пітера Пена, яких відправляють далеко в Неверленд);

16. *Graculus* – великий дирижабль, названий на честь птаха (мешкає в Євразії та Північній Африці, має чорно-сіре або чорно-біле оперення). Важлива увага звернена на оперення, бо це невід'ємна складова літака та вказаного дирижабля;

17. *Aerymouse* – великий дирижабль. Назва походить від архаїчної назви «кажан». Дирижабль за формою нагадував тварину;

18. *Uncle knows best* – прототип до фікційного символу Big Brother у романі «1984» Дж. Орвелла. *Uncle knows best* є патроном Загублених хлопців (*The Lost Boys*) та вказує, що їм робити і як;

19. *Cloud Nine* – споруда, на якій був збудований палац біля Брайтона. Легка за будовою конструкція, яка була знищена угрупованням Зелена Буря. (*Cloud nine* – the state of euphoria);

20. *The Skhin Corporation* – компанія, названа на честь Набіско Шкіна і керована ним. Компанія була дуже великим рабовласницьким концерном, використовуючи безжальну тактику зі своєї штаб-квартири в Брайтоні, і відправляла більшість рабів, яких вона обробляла, до Нуево-Майя для боротьби з кривавими видовищами в гладіаторських боях (*Skhin* = *skin* – гра слів);

21. *Humbug* – дирижабль, який належить торговцю Напстеру Варлі. Слово «*humbug*» набуло широкого використання на початку 1750-х років і пояснювало химерні або фальшиві речі. Звідси характеристика дирижабля;

22. *Limpet* – тип підводного човна–амфібії, який з'являється з другої книги. Підводний човен виглядає у формі кульки та нагадує краба чи павука (за староанглійської – *lepmedu* – *limpet* – тип морських моллюсків). Цими підводними човнами користувались Загублені хлопці;

23. *Veronica Lake, Audrey Hepburn* – назви дирижаблів на честь актрис;

24. *Swindon* – невелике промислове місто, яке відомо видобутком жиру. В книзі, описується як величезна застигла грудка жиру. Однак, Свіндон – реальне місто у графстві Вілтшир, яке також відомо в розрізі промислової революції, але з позитивної сторони;

25. *Bad hair day* – дирижабль, який був одразу знищений у війні за Брайтон (фраза для позначення, коли щось йде не за планом);

26. *Tamerton Foliot* – «альтернативний» історик, він не входить до Гільдії істориків (на честь поселення, яке знаходиться на півночі від Плімута, Англія);

27. *Wind flower ship* – дирижабль угруповання Зелена Буря (повходить від назви квітки, яка в перекладі означає «вітряк»);

28. *Popjoy* – лондонський інженер, який допоміг реконструювати MEDUSA (надання значення прикметника людині);

29. *Anchorage* – невелике місто, яке не було зруйновано в період війни Шістдесяти хвилин, разом з іншим курортним містом біля води (територія біля берега для стоянки кораблів);

30. *Oenone Zero* — другорядний персонаж, була членом угруповання Зелена Буря (названа на честь німфи з грецької міфології).

Окрім авторських неологізмів поширеними є неологізми – запозичення. Запозичення – це звичний для мови процес, у результаті якого з'являються та пізніше закріплюються іншомовні елементи. За потраплянням запозичень у мову можна відслідкувати процес функціонування усіх мовних функціонувань, історичних змін та можливих джерел, які поповнюють мову. Запозичена лексика, як і будь-яка нова структура у мові відповідає за поглиблення соціальних, етнічних, культурних та економічних зв'язків.

Поширеною практикою в англійській мові є пласт латинських та давньогрецьких запозичень.

Запозичення набуває статусу запозичення тільки тоді, коли закріплюється в мові та потрапляє до словника. Утім, запозичення не просто потрапляють до нової мови, вони мають пройти адаптаційні зміни відповідно до фонологічної системи мови.

У випадку запозичень з серії книг «Смертні машини», автор Ф. Рів не проходив останню стадію фонологічної адаптації. Головна мета автора була зберегти аутентичне звучання, та майже аутентичний правопис (на письмі відмічений транслітерацією), щоб читач міг уявляти про яку частину світу, про якого героя чи про яку епоху йдеться мова в художньому творі.

I. Неологізми та okazіоналізми неморфологічного словотвору типу запозичення:

1. *Nuevo–Maya* – континент, який до цього мав назву Південна Америка (запозичення з іспанської мови);
2. *Ziggurat cities* – міста в Новій Південній Америці, схожі на храми Ацтеків (запозичення з аккадської мови);
3. *Toupee (n)* – парик (запозичення з французької мови – *toupet* «пучок волосся, чуб»);
4. *To gyrate (v)* – рухатися по колу або спіралі, обертатись (запозичення з давньогрецької мови, де *gyro-* – словотвірний елемент);
5. *Dr.Arkengarth* – був головним істориком (запозичення *Arkengarthdale* – долина в Північному Йоркширі, Англія)
6. *Dr. Weymouth* – був членом Гільдії істориків (запозичення *Weymouth* – приморське містечко в Дорсеті, на узбережжі Ла–Маншу в Англії.)
7. *Pewsey* – пілот літака, працював на Тадеуса Валентина (запозичення *Pewsey* – велике село та цивільна парафія в центрі долини Пьюсі в графстві Вілтшир);
8. *Dunroamin* – назва міста, від «done roaming», тобто закінчити подорож (запозичення з гельської мови);

9. *Villes Mobiles* – мобільні міста (запозичення французька мова);
10. *Spitzbergen* – головна північна база (запозичення норвезька мова – назва архіпелагу);
11. *Sea of Khajak* – водойма, ймовірно, десь на території нинішньої Західної Азії (запозичення з гренландської, ескімоської – каяк – невеликий човен зі шкур);
12. *Panzerstadt–Bayreuth* – велика німецькомовна агломерація, більша за Лондон (запозичення з німецької мови Bayreuth – місто середнього розміру на півночі Баварії, Німеччина);
13. *Tannhäuser Mountains* – гірський масив, що розділяє Центральну і Східну Азію на Землі (запозичення німецька мова – з легенди про німецького принца який шукає відпущення після того, як віддав себе злим духам);
14. *Jenny Haniver* – головний вантажний дирижабль, який представлений в усій серії книг «Смертні машини» (запозичення з французької мови – *jeune fille d'Anvers (a young girl of Antwerp)*, припускаючи, що колись в бельгійських портах робили та продавали таких істот – саморобних висушених скатів, які нагадували морських демоїнів);
15. *Cittamotore* – у книзі описується як найшвидше коли-небудь збудоване місто, «район двигунів» займав найбільшу частину міста (запозичення з італійської *citta + motore – city + motor/drive* місто + двигун);
16. *Christopher Columbo* – першовідкривач Америки в 1924 (1492 наш час) (borrowing іспанської Christopher Columbus);
17. *Air–caravanserais* – заїжджий двір (для літаючого транспорту), де мандрівники (караванери) могли відпочити та оздоровитися від денної подорожі (запозичення з перської мови *karwan + sarai – caravan + inn, palace*);
18. *Traktiongrad* – місто, яке постраждало внаслідок Зеленої Бурі та був захоплений угрупованням (запозичення зі старослов'янської, російської (місто територіально належить до Росії) – *grad* – місто, цитадель);
19. *Skraelingshaven* – зруйноване північне місто (запозичення з давно скандинавської мови, де слово “Skraeling” означає корені народи Канади та

Гренландії). Існує припущення, що це місто населяла корені мешканці Канади та Гренландії;

20. *Novaya–Nizhni* – місто–хижак, що кочує по Морозних пустошах (запозичення з російської мови);

21. *Wunderkammer* – місце, де виставлена колекція цікавинок та раритетів/ У книзі – приватний музей (запозичення з німецької мови);

22. *Zeestadt Gdansk* – місто-плот, його першим з усіх міст пограбував хлопець з угруповання Загублених хлопців (запозичення польська та німецька мови) (Цікаво, що хоча його назва містить німецький дескриптор «Zeestadt», він носить сучасну польську назву портового міста «Гданськ», а не історичну німецьку назву «Данциг»);

23. *Traktionstadtsgesellschaft* – організація нових міст. Мова – новонімецька (запозичення з німецької);

24. *Rendezvous* – попрощатись (borrowing з французької);

25. *Tienjing* – столиця ліги проти тяги (запозичення з китайської мови, подібне до міста Beijing (Пекін). З китайської Tienjing може бути небо + столиця);

26. *Schadenfreude* – назва пістолету. Оксиморон заради іронічності, бо ця зброя приносить шкоду, але той хто її використовує – радіє (запозичення з німецької Schaden «шкода» та Freude «радість»);

27. *Golden Pagoda* – релігійна будівля (запозичення з азійських мов);

28. *Naglfar* – одна із субмарин, що належала угрупованню Загублених Хлопців (borrowing зі скандинавських мов «подорож на цвяхах»);

29. *Mrs. Heckmondwyke* – прізвище дружини Німрода Пеннірояла (запозичення від міста в графстві Йоркшир, Англія);

30. *Zagwa* – держава – одна з групи держав проти тяги – та одна з останніх християнських держав. Територія займає більшу частину центральної та південної Африки (запозичення від імені династії Загве, середньовічної династії в Північній Ефіопії);

31. *Peripatetiapolis* – тягове місто, має мисливські угіддя та 4-ри яруси. Було популярним місцем для авіоторговців (запозичення з грецької мови «блукати» + місто);

32. *Mr. Pondicherry* – аукціоніст старих технологій у Періпатіаполісі (запозичення столиця і найбільш густонаселене місто Союзної території Пудучеррі в Індії).

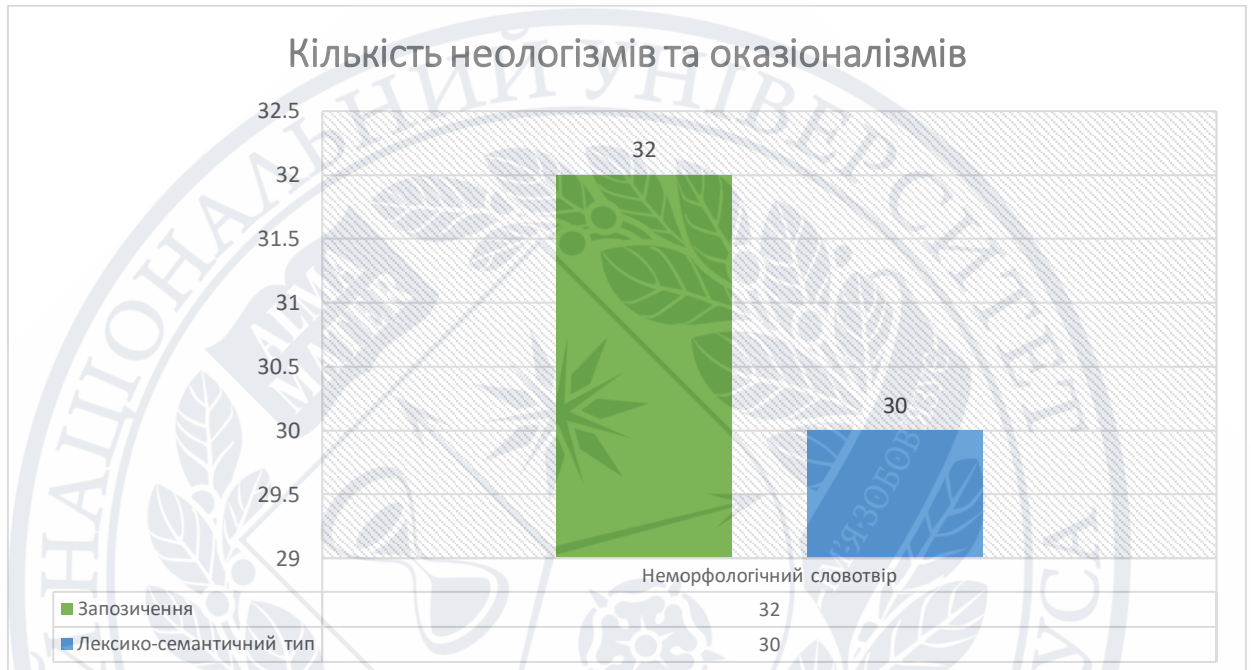

Рис. 3.1 Неологізми та okazіоналізми, створені за допомогою неморфологічного словотвору

Підсумовуючи результати вибірки одним реченням, важко зазначити який з методів неморфологічного словотвору є найбільш ефективним та продуктивним, бо в зазначеній вибірці представлені приклади в рівній кількості. Утім, головним спостереженням можна виявити той факт, що знайти приклади неморфологічного словотвору в художній літературі виявляється тяжко.

Узагальнюючи, можна продивитись систему, що більшість неологізмів та okazіоналізмів неморфологічного типу були утворені за майже традиційною системою та чітким шаблоном. Однак, це твердження не може бути правдивим, бо уся вибірка – це суто авторські неологізми, наміри якого

читачам та дослідникам мови не відомі, тобто все залежить від суб'єктивних знань та обізнаності з загальних предметів, або вузько направлених речей.

3.3 Неологізми утворені неморфологічним способом словотворення

Неологізми на okazіоналізми утворені неморфологічним способом словотворення мають більший ступінь індивідуальності, бо утворюються не по запланованій схемі, а є плодом фантазії Ф.Ріва.

Головною метою автора у використанні неологізмів та авторських okazіоналізмів було: створення іншої реальності майбутнього з суб'єктивним поглядом на світ, який формується через призму теперішнього; підсилити ефект фантастичності; зробити багато відсилок на поп-культуру середини XX століття та початку XXI століття; використання неморфологічного способу творення неологізмів було правильним вибором для опису фікційних та нереальних речей, але щоб надати ефект реальності був задіяний ефект неологізмів–запозичення, яке слугувало орієнтиром для читачів.

Беззаперечно, неморфологічні okazіоналізми та неологізми – теж важливий аспект соціолінгвістичного дискурсу в художній літературі, бо ці елементи створюють елемент знайомої фантазії. Приклад використання неморфологічних okazіоналізмів та неологізмів у творі «Смертні машини»:

1. *The Lost Boys are back, and they'll do anything to get what they want. Tom and Hester's daughter Wren is their eager dupe, bored and desperate for adventure* ‘Загублені Хлопчики повернулися, і вони зроблять все, щоб отримати те, що хочуть. Дочка Тома та Хестер Рен – їхній жадібний дурень, нудьгує й відчайдушно жадає пригод’.

2. *One of my Guild's Goshawk 90 reconnaissance airships has been made ready for you* ‘Один із розвідувальних дирижаблів моєї Гільдії Гошак 90 був підготовлений для вас’.

3. *That was Municipal Darwinism, and it was the way the world had worked for a thousand years, ever since the great engineer Nikolas Quirke had turned London into the first Traction City* ‘Це був муніципальний дарвінізм, і так світ

працював тисячу років, з тих пір, як великий інженер Ніколас Квірк перетворив Лондон на перше тягове місто’.

4. *Pandora Shaw* was murdered, seven years ago, the same time that the Father found the machine ‘Пандора Шоу була вбита сім років тому, коли батько знайшов машину’.

5. *Hester scanned my skin ahead, and far away towards the south saw the tattered enveloped of Cloud 9* ‘Хестер подивилася на мою шкіру попереду і далеко на півдні побачила пошарпаний конверт Клауд 9’.

6. *He wished he could be cabin-boy aboard a sky-clipper and see all the cities of the world: Puerto Angeles adrift on the blue Pacific and Arkangel skating on iron runners across the frozen northern seas, the great ziggurat-towns of the Nuevo-Mayans and the unmoving strongholds of the Anti-Traction League* ‘Йому хотілося бути юнкером на борту кліпера і побачити всі міста світу: Пуерто-Анжелес, що плаває на блакитному Тихому океані, і Аркангель, який катається на залізних ковзанах по замерзлим північним морям, великі міста-зікурати Нуево- Майя та непорушні твердині Ліги проти тяги’.

7. *Pursued by the grim aviators of the Green Storm, they stumble onto the ice city of Anchorage just in time* ‘Переслідувані похмурими авіаторами Зеленої бурі, вони якраз вчасно натрапили на крижане місто Анкорідж’.

8. *Herbert Melliphant* was the worst sort of bully; the sort who didn't just hit you and stick your head down the lavatory, but made it his business to find out all your secrets and the things that upset you most and taunt you with them ‘Херберт Мелліфант був найгіршим хуліганом; той, хто не просто вдарив вас і просунув голову в унітаз, а взяв на себе обов’язок з’ясувати всі ваші таємниці і те, що вас найбільше засмучує і знущається ними’.

Оказіоналізми та неологізми, утворені неморфологічним способом теж можна розбити на категорії:

1. Ім’я персонажа: *Herbert Melliphant, Pandora Shaw, Lady of High Heavens, Anna Fang, The Lost Boys, Dr.Arkengarth, Dr. Weymouth, Pewsey, Christopher Columbo, Popjoy, Oenone Zero, Mrs. Heckmondwyke,*

Mr. Pondicherry – 13 позицій, 21% відсоток від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору.

2. Військові судна: *Goshawk 90, Jeunet-Caro engines, The 13th Floor Elevator, Graculus, Aerymouse, Humbug, Limpet, Veronica Lake, Audrey Hepburn, Bad hair day, Jenny Haniver, Wind flower ship, Naglfar* – 12 позицій, 19% відсотків від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору.

3. Міста: *Swindon, Ziggurat cities, Dunroamin, Villes Mobiles, Cittamotore, Traktiongrad, Skraelingshaven, Novaya-Nizhni, Zeestadt Gdansk, Tienjing, Anchorage, Peripatetiapolis* – 12 позицій, 19% відсотків від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору.

4. Інше: *dancing lamps, toupee, to gyrate, rendezvous, schadenfreude* – 5 позицій, 8% відсотків від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору.

5. Соціальні системи: *Municipal Darwinism, The Green Storm, The Skhin Corporation, Tamerton Foliot* – 4 позиції, 7% відсотків від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору.

6. Континенти, країни, угруповання: *Nuevo-Maya, Panzerstadt–Bayreuth, Traktionstadtsgesellschaft, Zagwa* – 4 позиції, 7% відсотків від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору.

7. Будівлі: *Cloud Nine, Spitzbergen, Ai-caravanserais, Golden Pagoda* – 4 позиції, 6% відсотки від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору.

8. Створіння: *Nikola Quercus / Nick Quirke, (Almighty) Poskitt, Uncle knows best* 3 позиції, 5% відсотків від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору.

9. Місця-локації: *Digestion yards, Wunderkammer* – 2 позиції, 3% відсотки від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору.

10. Ландшафт: *Sea of Khazak, Tannhäuser Mountains* – 2 позиції, 3% відсотки від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору.

11. Назва серії книг: *Mortal engines* – 1 позиція, 2% відсотки від загальної кількості неологізмів неморфологічного словотвору. .(див. дод. Б)

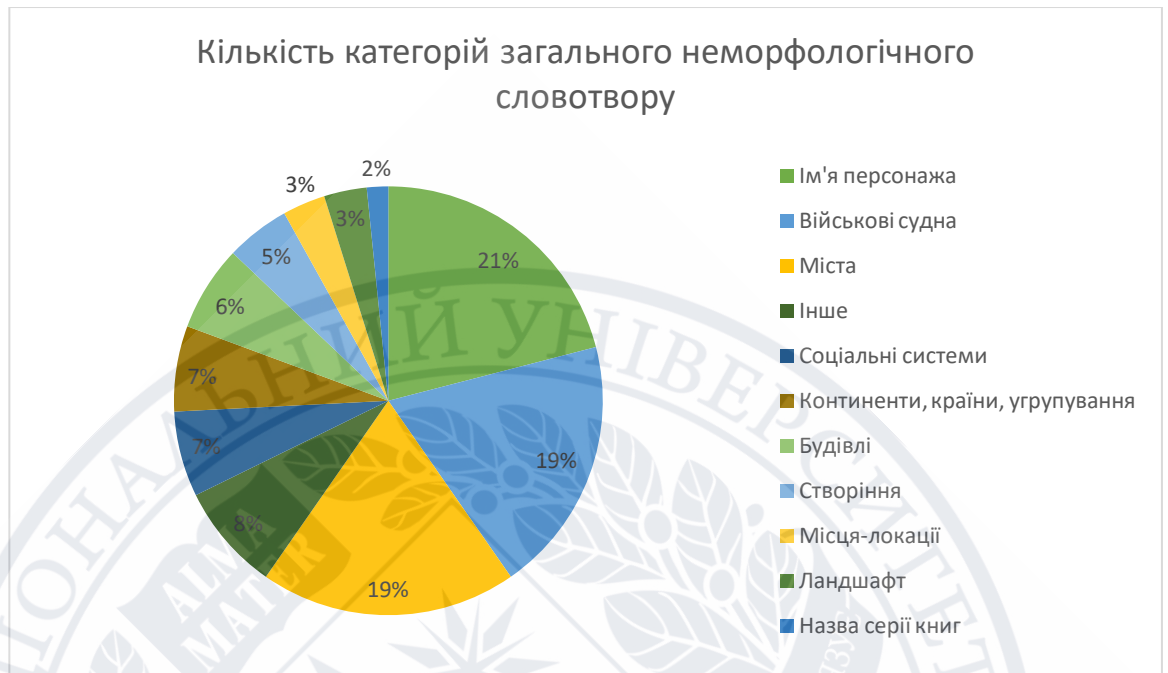

Рис. 3.2 Загальний неморфологічний словотвір

Висновки до розділу 3

У другому розділі роботи проаналізовано близько 65 неологізмів та okazіоналізмів художнього твору, утворених неморфологічним способом словотворення (див. рис. 3.2). Для детального розбору представлено кількісну діаграму категорій новоутворень, створених морфологічним способом словотвору з результатами дослідження (див. рис. 3.3).

Лексико-семантичний тип творення новоутворень та запозичення у рівній кількості присутні у серії книг «Смертні машини». Лексико-семантичні okazіоналізми – важливий тип словоскладання, особливо для художнього твору, бо тільки такий тип утворення нових слів може забезпечити повну новизну твору (див. п. 3.1). Лексико-семантичний тип використано для: 1) імен: *Herbert Melliphant*, *Municipal Darwinism*, *Nikola Quercus* / *Nick Quirke*, *Pandora Shaw*, *Lady of High Heavens*, *Anna Fang*, *Tamerton Foliot*; 2) військових суден - *Goshawk 90*, *Jeunet-Caro engines*, *the 13th Floor Elevator*, *Graculus*, *Aerymouse*, *Humbug*, *Veronica Lake*, *Audrey*

Hepburn, Bad hair day, Wind flower ship. Запозичення послуговували для створення міст та держав: *Nuevo-Maya, Ziggurat cities, Dunroamin, Villes Mobiles, Panzerstadt-Bayreuth, Cittamotore, Traktiongrad, Skraelingshaven, Novaya-Nizhni, Zeestadt Gdansk, Tienjing, Zagwa, Peripatetiapolis* (див. п. 3.2., 3.3).

За результатами аналізу емпіричного дослідження були створені категорії, в яких були виокремлені три найбільш активні: ім'я персонажа (13 позицій, 21% неологізм та okazionalizm), військових суден (12 позицій, 19% неологізмів та okazionalizmів), міста та держави (12 позицій, 19% неологізмів та okazionalizmів) (див. рис. 3.3).

Таким чином, результати дослідження підтвердили, що лексико-семантичний тип творення нових слів є найбільш продуктивним серед неморфологічних типів, бо допомагає створити найвищий ступінь новизни в художньому творі (див. п. 3.1).

ВИСНОВКИ

Початок ХХІ століття – це період бурхливих соціальних, економічних та все ще промислових змін у житті суспільства на в мові. Живучи у новому столітті, намагаючись відійти від застарілих канонів суспільство починає перебудовувати структури впливу, методи мислення, сприйняття світу та головний інструмент – мовлення. Літературна мова була одна з низки сфер більше відкритою до перетворень, потрапляння некодифікованих елементів, нових слів та запозичень з іноземних мов.

Зацікавленість поняттями «неологізм» та «оказіоналізм» не вщухала та не вщухає й на цей час. Утім дослідниця та перекладач Н.І. Фельдман у ХХ столітті підняла питання про okazіональні слова. Її висновок був наступним – контекст створює правильну ситуацію для появи, потрапляння та вживання okazіоналізмів, бо новоутворення без певного середовища вживання існувати не зможуть. До цього варто додати, що okazіоналізми на відміну від неологізмів самостійні, поодинокі авторсько–індивідуальні вживання. Значення «індивідуально–авторський okazіоналізм» використовується в сфері лінгвістичної літератури.

Для досягнення мети дослідницької роботи, було проаналізовано теоретичні засади стосовно неологізмів та okazіоналізмів, розглянуто основні моделі словотвору в сучасній англійській мові, зроблена вибірка неологізмів та okazіоналізмів з серії книг «Смертні машини», вибірка новоутворень була проаналізована та охарактеризована відповідно до норм комунікативно–прагматичних аспектів.

У ході роботи було проаналізовано близько 180 неологізмів та okazіоналізмів із серії книг Ф.Ріва «Смертні машини». Представляємо результати у вигляді діаграми для відсоткового співвідношення типів словотворення неологізмів та okazіоналізмів для серії книг «Смертні машини» (див. дод. В). Зрівнявши два типи разом – морфологічний та неморфологічний можна впевнено стверджувати, що факт про те, що

морфологічний спосіб творення є більш поширеним – виявляється працює на практиці.

Однак, у цьому випадку це просто загальна статистика. У наступній діаграмі ми побачимо скільки неологізмів та okazіоналізмів у подібних групах було створено, але різними типами словотвору.

Як ми бачимо в графіку представлені структури, які були створені двома методами словотвору. Морфологічний тип представляє найбільші результати в категорії інше. Під категорію інше підпадають різноманітні прикметники які були створені афіксальним способом, мета яких – надати більшого забарвлення. Тобто це формули, які слугували автору у виконанні комунікативно–прагматичної мети – створення актуальної інформації про опис всесвіту, який є в серії книг «Смертні машини» та передати повідомлення реципієнтам. Морфологічний спосіб словотвору більше підходить для виконання вказаного завдання через свою простоту у побудові. До того ж, ці мовні одиниці, які будуть сприйматись в тексті, будуть легко просто сприйматись реципієнтом. Завдання адресата–автора полягає в тому, щоб зацентувати увагу на ефективності мовного відтворення та його впливу на читача.

Оказіоналізми, створені неморфологічним способом, мають високі результати в категоріях: імена, воєнне, будівлі та створіння (див. дод. Г). Власне на цьому етапі автор серії книг «Смертні машини» Ф. Рів проявив себе як людина – творець мови. Актуальні для постапокаліптичної літератури речі, які безпосередньо пов'язані з хаосом, війною, були плодом уяви автора – його особисті мислення, свідомість, зв'язок із культурою.

У загальній таблиці, окрім порівняння новоутворених слів та термінів за категоріями, було також представлено okazіоналізми неморфологічного типу творення, та які не мають подібних еквівалентів з іншими групами, але є важливими для статистики проведеного дослідження. Більшість з представлених okazіоналізмів в третій групі належить до лексико–семантичних okazіоналізмів – ступінь оригінальності та автентичності який

найвищий серед усіх можливих. Такий тип неологізмів – найпродуктивніший, бо коли подібні okazіonalіzmi знаходяться в реченні, останнє розглядається вже як комунікативна характеристика тексту, тобто надає змогу пояснити цілі та установки автора.

Найголовнішим okazіonalіzмом такого типу є власне назва серії книг англійською мовою «Смертні машини» – *«Mortal engines»* – що є подібною фразою з поеми «Отелло» Шекспіра. Мета Ф. Ріва при використанні цього словосполучення як okazіonalіzму було в переосмисленні фрази, йому треба було створити світ, який був повністю побудований на технічній екосистемі, яка створювала хаос серед людей ділила їх на Ліги – подібне до соціальних класів. Кращого філософського переосмислення фрази Ф. Рів не знайшов. Такий приклад повністю відтворює мету комунікативно–прагматичного аспекту, де настановлення – передача повідомлення читачам.

Повідомлення – центральна тема роману–антиутопії – представити цей брутальний постапокаліптичний світ без прикрас та показати наскільки може зруйнуватись людство зовні та в середині та яку роль гіпотетично можуть грати машини, якщо вони будуть активно задіяні в житті людей.

Розглядаючи окремо морфологічний тип, було утворено 114 неологізмів/okazіonalіzмів. Осново-складання було використано для створення: 1) імен; 2) міст та місць; 3) обладнання; 4) описові прикметники; 5) зброя; 6) будівлі; 7) створіння; 8) машини; 9) інструменти; 10) мова; 11) професія; 12) диференціація.

За результатами аналізу емпіричного дослідження створено категорії, де виокремлено три найбільш активні категорії: авторські прикметники (26 позицій, 28% неологізмів та okazіonalіzмів), міста та зони (21 позиція, 23% неологізми та okazіonalіzми), угруповання (15 позицій, 16% неологізмів та okazіonalіzмів).

Розглядаючи окремо неморфологічний тип, було утворено 62 неологізми/okazіonalіzми. Лексико-семантичний тип та запозичення використано для створення: 1) імен персонажів; 2) військових суден; 3) міст;

4) соціальних систем; 5) континентів, країн, угруповань; 6) будівель; 7) створінь; 8) місць-локацій; 9) ландшафту; 10) назви серії книг; 11) іншого.

За результатами аналізу емпіричного дослідження створено категорії, де виокремлено три найбільш активні категорії: ім'я персонажа (13 позицій, 21% неологізм та okazіоналізм), військових суден (12 позицій, 19% неологізмів та okazіоналізмів), міста та держави (12 позицій, 19% неологізмів та okazіоналізмів).

Спільними категоріями у творенні неологізмів/okazіоналізмів виявлено: 1) військове обладнання – 24 позицій; 2) міста та країни – 32 позиції; 3) будівлі – 8 позицій; 4) соціальні системи – 4 позиції.

Людські фігури: 1) імена – 20 позицій; 3) боги та створіння – 6 позицій.

Для опису оточуючої середи та навколишнього світу було використано 35 позицій.

Згідно вибірки, неологізми та okazіоналізми були утворені або морфологічним способом за допомогою осново-складання, або неморфологічним способом лексико-семантичним типом та запозиченнями. Підсумовуючи, для авторських okazіоналізмів важливим аспектом є тісний зв'язок з контекстом, який присутній під час читання та опрацювання тексту та після проведення дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамович С. Д. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври, 2001. С. 36–38.
2. Андрусяк І. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 “Германські мови” К., 2003. 20 с.
3. Антрушина Г. Б., Афанасьєва О.В., Морозова Н.Н. Лексикология английского языка. М.: Высшая школа, 2003. 129 с.
4. Аперсян Ю. Д. Избранные труды. Т. I. Лексическая семантика. М. : Школа, 1995. 472 с.
5. Арбекова Т. И. Лексикология английского языка. М. : Высшая Школа, 1977. 240 с.
6. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка. М. : ФЛИНТА: Наука, 2012. 376 с.
7. Арутюнова Н. Д. Лингвистический энциклопедический словарь. М. : Сов. энцикл., 1990. 247 с.
8. Бабенко Н. Г. Окказиональное в художественном тексте. Структурносемантический анализ. Калининград : Учебное пособие. 1997. 84 с.
9. Бабич Г. Н. Лексикология английского языка. М. : Большая медведица, 2008. 176 с.
10. Бондаренко О. Неологізми: способи творення та перекладу. *Мовознавчий вісник. Збірник наукових праць*. 2011. Вип. 12–13. С. 194–198.
11. Бояркіна В. Д. Про деякі особливості нової дієслівної лексики. *Нові слова і словники нових слів*. Л., 1983. 93–102 с.
12. Будагов Р. А. Новые слова и значения. М. : МГУ, 1996. 516 с.
13. Виноградов В. С. Очерки истории русского литературного языка. М. : Высшая школа, 1982. 528 с.
14. Виноградов В. С. Введение в переводоведение. М. : Ин-т общего среднего образования РАО, 2016. 223 с.

15. Витгенштейн Л. Философские работы. Часть I. М. : Гнозис, 1994. 612 с.
16. Волошин Ю. К. Новообразования и собственно неологизмы современного английского языка: автореф. дис. ... канд. филол. наук. м.: Моск. пед.ин-т им. В.И. Ленина, 1971. 204 с.
17. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистических исследований. М. : Наука, 1981. 139 с
18. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. М. : Издательство литературы на иностранных языках, 1958. 459 с.
19. Горбунов А. Г. Дискурс как новая лингвофилософская парадигма. Ижевск : Издательство «Удмуртский университет», 2013. 56 с.
20. Горецький П. Й. Історія української лексикографії. К. : АН УРСР, 1963. 243 с.
21. Грищева Е. С. Структурно–семантическое и функциональное описание лексических окказионализмов в рамках теории элокутивного поля: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01. Абакан, 2006. 232 с.
22. Давыденкова О. А. Когнитивно–прагматический аспект английских предложений.: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Тамбов, 1999. 24 с.
23. Данилова Л. В. К вопросу об окказионализмах и способах их образования (на материале поэзии А. Вознесенского, Е. Евтушенко, Р. Рождественского). Межвузовский сборник научных трудов. Фрунзе: КГУ, 1984. С. 89–98.
24. Єнікєєва С. М. Формування та функціонування нових словотворчих елементів англійської мови: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 “Германські мови” Запоріжжя, 1999. 17 с.
25. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка. Москва : Высшая школа, 1989. 128 с.
26. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя : Запорізький держу н-т., 1998. 429 с.

27. Зацний Ю. А. Шляхи і способи збагачення сучасної розмовної лексики англійської мови. *Нова філологія*. 2009. Вип. 34. С. 189–195.
28. Зацний Ю. А. Неологізми англійської мови 80–90 років ХХ-го століття. Запоріжжя : РА “Тандем – У”, 1997. 396 с.
29. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів : ПАІС, 2007. 228 с.
30. Иванов А. Н. Английская неология. Проблемы семантики и словообразования английского языка: *сб. науч. Трудов МГПИИЯ им. М Тореца*, 1984. Вып. 227. С. 3–16
31. Иванова Е. В. Лексикология и фразеология современного английского языка. М. : Издательский центр «Академия», 2011. 352 с.
32. Ильина А. Н. Словообразование в современном английском языке. СПб. : СПбГУЭФ, 2012. 90 с.
33. Карашук П. М. Аффиксальное словообразование английском языке. М. : Просвещение, 1965. 280 с.
34. Карашук П. М. Словообразование английского языка. М. : Высшая школа, 1977. 303 с.
35. Кверк Р. Стиль и коммуникация в английском языке. *Общественные науки за рубежом. Языкознание*. 1984. №6. С. 200–209.
36. Кийко Т. В. Морфологические неологизмы в английском языке. 2003. 459 с.
37. Киселева Р.А. Структурные особенности авторских неологизмов и их стилистические функции (на материале английской и американской комической сатирической литературы XX века) : автореф. дис. ... канд. филол. наук.-Санкт-Петербург, 1970.-3-8.с. Ковалевская Е. Г. Анализ текстов художественных произведений. Санкт-Петербург : ЛГПИ, 1976. 344 с.
38. Корниенко В. В. Особенности формирования неологизмов в английском языке и способы их перевода. *Наука и современность*. №4–2. 2010. С. 115–120.

39. Котелова Н. З. Первый опыт лексикографического описания русских неологизмов. Л. : Наука, 1987. 276 с.
40. Кубрякова Е. С., Гиреев В. А. Конверсия в современном английском языке. Вестник ВГУ. Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация». 2002. № 2. С. 33–38.
41. Лаптева О. А. Самоорганизация движения языка: внутренние источники преобразований (статья первая). Вопросы языкознания. 2003. №6. С. 5–29.
42. Лопатин В. В. Рождение слова. Неологизмы и окказиональные образования. М. : Наука, 1973. 152 с.
43. Лыков А. Г. Можно ли окказиональное слово называть неологизмом? Русский язык в школе. 1972. Вып. № 2. С. 85–89.
44. Лыков А. Г. Окказиональное слово как лексическая единица речи. Филологические науки. 1971. № 5. С. 70–78.
45. Максимова Т. В. Новые слова современного английского языка: Лингводидактические проблемы межкультурной коммуникации. Волгоград : ВолГУ, 2003. 220 с.
46. Мангушев С. В. Изменение лексического состава языка как результат взаимодействия культур (на материале неологизмов русского и английского языков). Альманах Общественного института народов Оренбуржья имени Мусы Джалиля. Вып. 10. 2010. С. 220–232.
47. Мацько Л. І. Українська мова в кінці ХХ ст. (Зміни в лексиці). Дивослово. 2000. № 4. С. 14–20.
48. Мешков О. Д. Семантические аспекты словосложения английского языка. М. : Наука, 1986. 208 с.
49. Мешков О. Д. Словообразование современного английского языка. М. : Наука, 1985. 187 с.
50. Мешков О. Д. Словообразование современного английского языка. М. : Наука, 1976. 312 с.

51. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. Харків : Основа, 1993. 255 с.
52. Мурко І. І. Зміни в повсякденному житті носіїв американського та британського національних варіантів і поповнення словникового складу сучасної англійської мови. *Вісник СумДУ*. 2002. № 4. 139 с.
53. Намитокова Р. Ю. Авторские неологизмы: словообразовательный аспект. Ростов–на–Дону: *Изд-во Ростовского ун-та*. 1986. 253 с.
54. Немченко В. Н. Введение в языкознание: учебник для вузов. М. : Дрофа, 2008. 703 с.
55. Несветаило Ю. Н. Неологизмы и окказионализмы как средства пополнения лексического макрополя современного английского языка. *Гуманитарные и социальные науки*. 2010. № 4. С. 180–186.
56. Нестерова Н. М., Поздеева Е. В. «Диктат» языка и «новое слово». *Вестник Челябинского государственного университета*. 2014. № 23 (352). С. 55–63.
57. Омельченко Л. Ф. Телескопійні слова сучасної англійської мови та їх структурно–семантична характеристика. *Збірник Львівського університету. Іноземна філологія*. Вип. 15. 2003. С. 49.
58. Павлюк А. Б. Типи слів за морфемною будовою в сучасній англійській мові. *Наук.вісн. ВНУ*. №5. 2002. С. 60–69.
59. Пацула (Русиняк) Ю. Н. Функции окказиональных единиц. *Наука и образование*. №4 2004. С. 131–139.
60. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів. Вінниця : Нова книга, 2001. 168 с.
61. Поздеева Е. В. Окказиональное слово: воспроизведение и перевод. автореф. дис. канд. ... : Пермь, 2002. 203 с.
62. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови. Тернопіль : Навчальна книга, 2000. 78-84 с.
63. Потебня А. А. Слово и миф. М. : Правда, 1989. 200 с.

64. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 712 с.
65. Смирницкий А. И. Иностранные языки в школе. По поводу конверсии в английском языке. *Иностранный язык в школе*. №3, 1954. С. 15–22.
66. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка. Москва : Изд-во лит. на иностр., 1956. 420 с.
67. Солнцев В. М. Вариативность как общее свойство языковой системы. *Вопросы языкознания*. 1984. № 2. С. 31–42.
68. Соссюр де Ф. Труды по языкознанию. М. : Прогресс, 2007. 345 с.
69. Тищенко К. М. Метатеорія мовознавства К. : Основи, 2000. 350 с.
70. Тогоева С. И. Психолінгвістическіе проблемы неологии: монография. Тверь : ТГУ, 2000. 155 с.
71. Фельдман Н. И. Окказиональные слова и лексикография. *Вопросы языкознания*. № 4. 1957. С. 64–73.
72. Хидекель С. С. Система словообразования в современном английском языке. М. : Высшая школа, 1974. 352 с.
73. Чернявская В. Е. Лингвистика текста и дискурсивный анализ: традиции и перспективы : сб. научн. статей. СПбГУЭФ. 2007. 26 с.
74. Четина М. М. Английские окказионализмы и неологизмы в художественной речи и особенности их перевода. Межвузовская конференция студентов филологов. СПб. : СПбГУ, 2004. 66 с.
75. Чумак Л. Н. Сложные и сложнопроизводные единицы в словообразовании современного английского языка. К. :Вища школа, 1971. 416 с.
76. Царев П. В. Продуктивное именное словообразование в современном английском языке. М. : МГУ, 1984. 225 с.
- Шкуратова С. Ю. Неологизм как объект лексикографического исследования. *Вестник Московского госуниверситета*. № 2. 2004. С. 115–125.

Інтернет ресурси

77. Жаданов Ю. А. Антиутопия XX века: этапы большого пути [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/articles-angliya/zhadanov-antiutopiya-hh-veka.htm> Дата доступу 12.10.2021

78. Грицай І.С. Сучасні підходи до вивчення неологізмів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1010> Дата доступу 30.09.2021

79. Лех О. С., Кисилиця Г. Поняття дискурсу в сучасній лінгвістиці та лінгвістиці тексту [Електронний ресурс]./ Лех О.С., Кисилиця Г. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2009/Philologia/44919.doc.htm Дата доступу 30.09.2021

80. Alain Rey The concept of neologism and the evolution of terminologies in individual languages. John Benjamins Publishing Company. 2005. P. 311–330

81. Bauer L. English Word Formation. Cambridge: CUP, 1983. 311 p.

82. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge: Cambridge University Press, 1995. 585 p.

83. Hatcher A. G. An Introduction to the Analysis of English Noun Compounds. Word. 1960. V.16. No.3. P. 356–373.

84. Marchand H. The Categories and Types of Present-day English Wordformation. Munchen, 1969. 545 p.

85. Malkiel Y. Derivational Categories. Universals of Human Language. Word Structure. J.H.Greenberg (ed.). Stanford, CA., 1978. V. 3. P. 125–151.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

86. Merriam–Webster [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.merriamwebster.com/dictionary/neologism> Дата доступу 26.09.2021

87. Cambridge Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/> Дата доступу 26.09.2021

88. Oxford Dictionaries Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oxforddictionaries.com/> Дата доступу 26.09.2021

89. Brown.K., Miller.J. The Cambridge Dictionary of Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. 481 p

90. Жеребило Т. В. Словарь лингвистических терминов. Назрань:«Пилигрим». 2010. 486 с

ДОДАТКИ

Додаток А

Категорії загального морфологічного словотвору

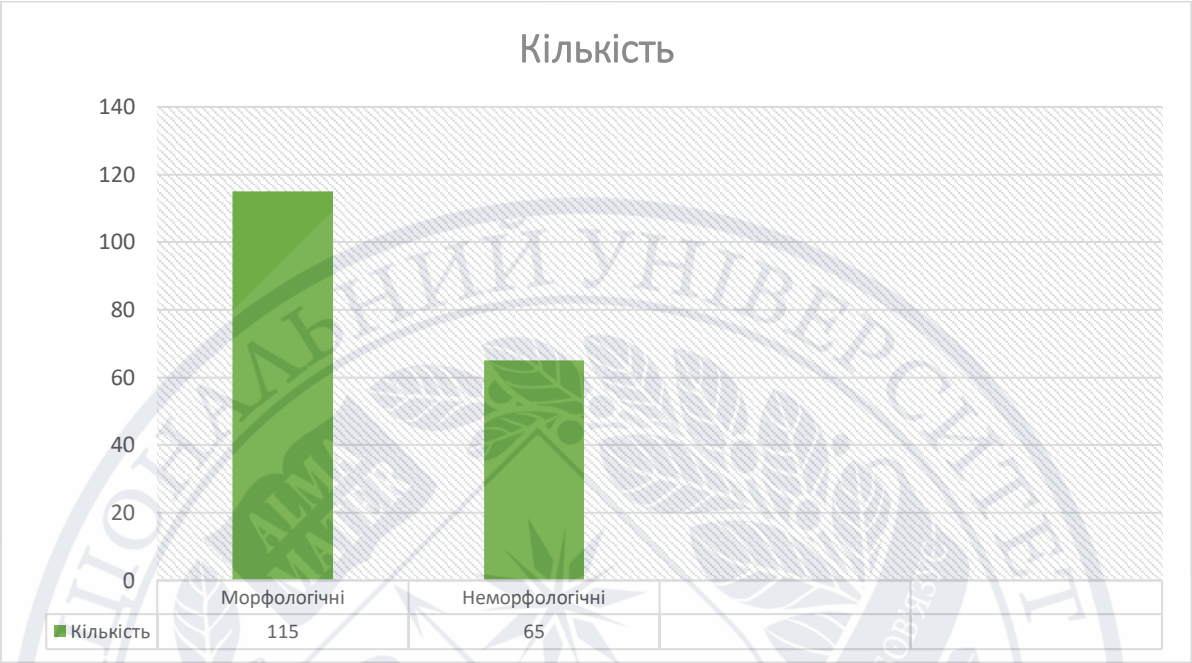
№	Категорія	Приклади
1	Авторські прикметники	<i>orbit-to-earth, cabbage-plot, spider-legged, end-of-year prises, fire-blackened chute, blood-stiffened breeches, sheer-walled trench, round-roofed, shed-like town hall, cheese-shaped room, claw-like blades, pearl-grey light, long-drawn-out moan, moth-eaten vulture, crab-shell helmets, lightning-flash symbol, peat-coloured, three-in-the-morning streets, snow-veiled glass, kicked-in-the-stomach feeling, fur-clad foremen, knife-edged shadow, dodgy-looking equipment, pasty-looking boys, heavier-than-air airships, off-light, long-drawn-out moan, moth-eaten vulture, crab-shell helmets, lightning-flash symbol, peat-coloured, three-in-the-morning streets, snow-veiled glass, kicked-in-the-stomach feeling, fur-clad foremen, knife-edged shadow, dodgy-looking equipment, pasty-looking boys, heavier-than-air airships, off-white city.</i>
2	Міста, зони	<i>Traction city, Raft-city, Sunless Country, Sail-powered village, Arkangel, Salthook, Tunbridge Wheels, Great Under Tier, Ice Waste, The (Great) Hunting Ground, Deep Gut Prison, Incomer's station, Out-country, Oak Island, Fortress-city, Airhaven, Whaling towns, Dead</i>

		<i>continent, Wolverinehampton, Skraelingshaven, Rustwater Marshes.</i>
3	Угрупування	<i>Trading cluster, Engineerium, Anti-Traction League, Guildsmen, The Great Guilds, Old-Tech, Salvagemen, Engineering-classes, Snowmad, Traktionstadtsgesellschaft, Parasite-pirates, Air-scout, Minty Bapsnack, Peaches Zanzibar, Traktiongrad Smolensk Ladies' Croquet Team.</i>
4	Титул, ім'я	<i>Mayorness, Nimrod Beauregard Pennyroyal, Chudleigh Pomeroy, Tom NatsWorthy, Lord Mayor, Townsfolk, Sky-tramp.</i>
5	Зброя	<i>Nine Sisters, MEDUSA, ODIN, Message-fish, Tin Book, Slow Bomb, Snout-gun rounds.</i>
6	Будівлі	<i>Heat-lock, blade-shaped tower, wheelhouse, memory chamber, Burglarium.</i>
7	Машини	<i>Sky-yachts, Air Destroyers, Crab-cam.</i>
8	Створіння	<i>Sky Goddess, Sky Gods, Gods of the Mountains.</i>
9	Інструменти	<i>Sky-train couplings, Google-screen.</i>
10	Мова	<i>Anglish, Airsperanto.</i>
11	Професія	<i>Aviatrix.</i>
12	Диференціація	<i>Guild-mark.</i>
Всього 114		

Категорії загального морфологічного словотвору

№	Категорія	Приклади
1	Ім'я персонажа	<i>Herbert Melliphant, Pandora Shaw, Lady of High Heavens, Anna Fang, The Lost Boys, Dr.Arkengarth, Dr. Weymouth, Pewsey, Christopher Columbo, Popjoy, Oenone Zero, Mrs. Heckmondwyke, Mr. Pondicherry.</i>
2	Військові судна	<i>Goshawk 90, Jeunet-Caro engines, The 13th Floor Elevator, Graculus, Aerymouse, Humbug, Limpet, Veronica Lake, Audrey Hepburn, Bad hair day, Jenny Haniver, Wind flower ship, Naglfar.</i>
3	Міста	<i>Swindon, Ziggurat cities, Dunroamin, Villes Mobiles, Cittamotore, Traktiongrad, Skraelingshaven, Novaya-Nizhni, Zeestadt Gdansk, Tienjing, Anchorage, Peripatetiapolis.</i>
4	Інше	<i>Dancing lamps, toupee, to gyrate, rendezvous, schadenfreude.</i>
5	Соціальні системи	<i>Municipal Darwinism, The Green Storm, The Skhin Corporation, Tamerton Foliot.</i>
6	Континенти, країни, угруповання	<i>Nuevo-Maya, Panzerstadt–Bayreuth, Traktionstadtsgesellschaft, Zagwa.</i>
7	Будівлі	<i>Cloud Nine, Spitzbergen, Ai-caravanserais, Golden Pagoda.</i>
8	Створіння	<i>Nikola Quercus / Nick Quirke, (Almighty) Poskitt, Uncle knows best.</i>
9	Місця, локації	<i>Digestion yards, Wunderkammer.</i>
10	Ландшафт	<i>Sea of Khazak, Tannhäuser Mountains!</i>
11	Назва серії книги	<i>Mortal engines.</i>
Всього 62		

Відсоткове співвідношення типів словотворення неологізмів та
оказіоналізмів

Співвідношення категорій груп неологізмів та оказіоналізмів утворених
морфологічним або неморфологічним способами

